

MOLLA SÂLİH

Eş-Şüzûr-üz-Zehebiyye
vel-Kıtaü'l-Ahmediyye
fil-Lûgat-it-Türkiyye

Çeviren :
BESİM ATALAY

ÖNSÖZ

At-tuhfat 'uz-zakiyyat çevirmesinin önsözünde dahi anlattığım üzere ortaçağda Mısırdaki Suriyede Türk ve Kölemen egemenliğinin devam ettiği yıllarda Türk dilinin çok önemli bir yer tutmuş olduğuna şüphe yoktur. Türk Kölemenleri devrinde başlamış olan Türkçe öğrenme ve konuşma cereyanı, Çerkes Kölemenleri devrinde de hiç eksilmeden devam etmiştir. Resmî dilin o devirde dahi Türkçe olduğuna şüphe yoktur. Netekim olarak Türkçeye çevrilmiştir(*)

Mısırdaki Türkçe telifleri ve yayınları başlıca üç büyük devreye ayırmak gerektir:

Birinci devre, Kölemenler devridir. Bu devirde Mısırdaki الادراك اللسان الاتراك، التحفة الزكية، الغواصين الكعبة، بنة المشتاق، زهر الملك في نحو الترك، الافعال في لسان الترك، و Türk-çeye Arapçadan ve Farsçadan bir takım eserler çevrilmiştir. Şehnâme tercümesi ile, Kıpçak diyeleğinde yazılmış olan والمدنية والقدس (**) bu cümledendir.

(*) Bk: At-tuhfat 'uz-zakiyyat çevirmesi önsözü s: VI.

(**) Fazla bilgi isteyenler Divanü Lûgat-it-Türk tercümesi önsözüne baksınlar.

(***) كتاب قصائد الملك والمدنية والقدس Çerkes Kölemenlerinin onuncusu olan الطاهر ابو سعيد محمد بن تاشقık zamanında hicrî 849 yılında Kudüste yazılmıştır. Kitabın müellifi محمد بن تاشقık adında bir zattır. Kitap, Kıpçak Türkçesi ile yazılmış ve o vaktin imlâsına göre "hareke-i harfiye," denilen sesli harfler hemen hiç kullanılmamıştır. Bundan dahi anlaşılacağına göre o devirde Kölemenlerin hâkim olduğu yerlerde Türkçe dahi hâkim imiş. Kitabın aslı Bursa tüccarlarından Hüseyin Kocabaş elindedir. Kitap hakkında verdiği bilgiden dolayı kendisine teşekkürler ederiz.

İkinci devre, Osmanlı idaresi ile açılan devredir. Bu devrede Türkçe, yalnız Mısırda değil Fas'a kadar bütün yukarı Afrika'da egemenliğini kurmuş bulunuyordu. Yalnız bu devrede Aş-şuzur 'uz-zahabiyyat sahibinin de anlatıldığına göre Kıpçakça yerine Batı Türkçesi geçmişti idi. Arap- lara Türkçe öğretmek için bu devrede *الفتح الاحديه في اللغة التركيه* , *الندوة الذهبية* , *القلم الاحمر* gibi eserler yazılmıştır.

Üçüncü devre, Kavalalı Mehmet Ali Paşanın oradaki egemenliği ile başlar. Bu devrede Mısırda Bulak matbaasında birçok Türkçe eserler basılmıştır. Bu eserler gerek kâğıt gerek basım ve gerek cilt bakımın- dan İstanbul basımlarından çok üstün idi. Lügat, tarih ve edebiyat gibi birçok değerli eserler yanlışsız olarak orada basılmıştır.

— AŞ-ŞUZUR 'UZ-ZAHABIYYAT NASIL BİR KİTAPTIR ? —

Bu kitap, yukarılarda dahi söylemiş olduğumuz üzere, Araplara ve en ziyade o devirde Mısırda kadı bulunan *محمد الحسني الجاذي شريف* adındaki zatın Ahmed ismindeki oğluna Türkçe öğretmek için yazılmıştır (*). Netekim bu kitabını Türkçeyi öğretmek için yazdığını önsözünde müellif söylemektedir.

Kitabın özel kitaplığımızda iki nüshası vardır.

Birincisinin Mısırda hicri 1047 tarihinde çekildiği anlaşıyor. Gerek yazısı ile ve gerek Kıpçakçayı okuyan tarafları ile bunun Mısırda yazıl- mış olduğuna şüphe etmiyoruz. 13,5×19,5 santimetre ölçüsünde 42 yap- raktır. Sahifelerin yazısı 10×15 santimetrelilik yer kaplamaktadır. Her sahifede 15 satır vardır. Bu nüsha pek acemi bir el tarafından çekilmiş olduğundan yer yer hem Arapçası hem de Türkçesi birtakım yanlışlarla doludur; biz birçok çıkartmalarla bunları elden geldiği kadar düzeltmeye çalıştık ve çevirmemizde bu nüshayı temel tuttuk. Çünkü öbür nüsha çok kısaltılmış bulunmaktadır.

İkinci nüsha 15×20,5 santimetre ölçüsünde 40 yapraktan ibaret olup her sahifede 13 satır vardır. Sahifelerin yazısı 9×15,5 santimet- relilik yer kaplamaktadır. Anlaşıldığına göre bu, başka bir nüshadan çe- kilmiş olmalıdır; aradaki ayırdımlar bunu göstermektedir. Bu nüshanın yazısı çok güzel bir nesihdir. Bunun ne vakit çekildiğini gösterir bir kayıt yok ise de kitabın birinci yaprağının dışında talik bir yazı ile

(*) Bu bilgiyi, özel kitaplığımızda bulunan ve *محمد الحسني الجاذي شريف* tarafından yazılan ve asıl nüshadan hicri 1029 da çekilmiş olan *الموس الاورام في نظام الكلام* adındaki eserin baş sahifesindeki yazılardan alıyoruz.

(İşbu bin seksen dört senesi zil-ka'de-i şerilenin yirmi yedinci günü Asitane-i 'aliyyeye vâsıl olduk. Allah ta'âlâ safalar edinmek nasib ve müyesser eyleye âmin. El'abd 'üd-dâ'i tâbi-i ser atıba-yı sultanî Ahmed) diye bir yazı vardır. Her ne kadar bu yazı ile kitabın yazısı birbirine benzemeyorsa da bundan anlaşıldığına göre bu zat kitabı Mi- sırda yazdırmış ve gelirken İstanbul'a alıp getirmiş olmalıdır. Yukarıda anlatığımız üzere bu nüoha bazı metinlerde ve birçok kelimelerde atla- malar yapmıştır. Biz sırası geldikçe birer çıkartma ile bunları gösterme- ğe çalıştık.

Yazılarından anlaşıldığına göre birinci nüshayı bir Arabin, ikinci nüshayı da bir Türkün çekmiş olduğuna şüphe yoktur.

***

Aş-uzur 'uz-zahabiyyat, Türk dilinin kurallarını açıklamak ve dilin niteliğini göstermek için yazılmış değildir; ancak öğretmelik bir varlıktadır. Müellif, önce Türkçede bulunan sesleri birer birer anlattıktan ve

“Türkçede 29 harf vardır, dedikten sonra bugün kabul etmiş ol- duğumuz bir kuralı, daha o vakit saptamış bulunmaktadı (*).

Müellif, kitabı dört büyük kol (==ركب) a ve bir son-kısıma ayırmış- tır (**). Birinci kolda türemeler (==müstak'lar), yani mastar, emir, nehiy, mâzi, muzari, ism-i fâ'ıl, olumsuzluk belgesi, cemi' belgesi gibi sekiz ayırım (==باب) bulunmaktadır.

İkinci kol, isimler beyanındadır. Bu kolda birbirine anlamca yakın olan kelimeler ayrı ayrı parça (==قطعة) larda gösterilmiştir.

Üçüncü kol, zamirler beyanındadır.

Dördüncü kol, Türkçe ile Arapça arasında ortak olan, daha doğrusu Türkçeye girmiş bulunan Arapça kelimeler beyanındadır.

Dört koldan sonra müellif dikkate yaraşan ve o vakte kadar hiç kimse tarafından yapılmamış olan, öğretim bakımından büyük bir değeri bulunan Türkçe konuşma ve cümle yapma örnekleri vermiştir.

— KİTABIN MÜELLİFİ KİMDİR ? —

Yine özel kitaplığımızda bulunan ve asıl nüshasından *شريف محمد الحسني الجاذي* tarafından çekilmiş olan *الموس الاورام في نظام الكلام* adındaki kitaptan öğren-

(*) Kural şudur: Bir kelimenin sonunda sâkin olarak (==ب، ت، ط، ق، ش، ج) ve (sert) bulunacak olursa mâzi (د)، (ت) ve (ط) olur. Yaprak: 14 sağ sahife, satır: 2-9

(**) Kitabın önsöz kısmı — yaprak: 3 sol sahife, satır: 5.

adığımıza göre kitabın müellifi علي بن ابي طالب isminde bir zat olup Mısırdaki Eşre- fiyye medresesi müderrisi imiş. Bu zatın Türkçe olduğu kendisine dair çok şey bil- rinde yaşamış olduğu alaşıyor. Hal tercümesine dair başka bir şey bil- miyoruz.

Bu zat, الشفيع بالله. القدر الزوم. الترجان و بنت آل خنق. اقدم في لغة الروم.

— KİTAPIN YAZILIŞ ŞEKLİ ve ÇEVİRMEDE TUTULAN YOL —

Biz, kitabın önsözünden büyük bir kısmını dilimize çevirmedik. Çünkü bunu olduğu gibi çevirmekte bir fayda görmedik; kısaca özünü verip geçmeyi daha uygun bulduk.

Müellif, bu kısımda besmele ve duadan sonra, hisımlarından ve dostlarından birçok kimselerin böyle bir eser yazması için kendisine ricalarda bulunduklarını ve yazıp yazmamakta ikircimlik içerisinde kaldığını ve sonunda, Mısır kadısı محمد الحسني شريف tarafından oğluna Türkçe öğretmek üzere bir kitap yazması rica olunduğunda dayanamayıp bu kitabı yazdığını anlatıyor. Bu zatı ögmek için uzun uzadıya diller döküyor: birtakım beyitlerle bunun oğluna uzun ömürler ve iyilikler diliyor (*). Müellif, bundan sonra, kitabı telif ederken otuzdan fazla kitap topladığını ve kitabına aldığı kelimeleri bu kitaplarla karşılaştırdığını anlatıyor. Topladığı kitaplar, bildiğimiz çok yaygın olan kitaplardan ibarettir. Bunlar Ahîrî, Mirkat, Mi'net 'ul-lah, Hâlimî, Şihâh-i 'Acem, Şihâh 'ul-beyân, Cevahir 'ul-ukûd, Tuḥfat 'ul-adab va Silsilat 'uz-zahab, Nişâb iş-şibyan, Tuḥfe-i Şahîdî, Tuḥfe-i Ḥusam gibi kitaplardır.

Müellif, kitabı bitirdikten sonra Endülü's'lü Ebi-Hayyan'ın الذر الغنية adındaki eserini gördüğünü söylüyor ve "Tanrı kendisinden hoşnut olsun, eserini güzel yazmış. Fakat onun bu kitabı Tatarca üzerinedir; şimdi Türk devletinin ülkesinde bu dil kullanılmayıp ancak Kefe ve Tataristan taraflarında kullanılır. Bundan başka insanlar yeni şeylere daha düşkünlüdürler. Onun için ben bu kitabımı yazmaktan vaz geçmedim", diyor.

Yine müellif önsözünde kendisinden önce geçmiş olan birtakım zâtların bu yolda faydalı eserler yazmış olduklarını söylüyorsa da eserlerin adlarını bildirmiyor.

(*) Bu beyitler ile duanın bir kısmı öbür nüshada yoktur.

— ÇEVİRMEMİZDEKİ ÇEVİRİYAZI SİSTEMİ —

A — Sessiz harfler:

- 1 — Türk alfabesinde karşılığı bulunan harfler, aynı ile alınmıştır.
- 2 — Arap harflerinden

غ	harfi	ğ
ح	"	h
خ	"	h
ق	"	q
ك (sagır kâf)	"	ñ
ث	"	s
ص	"	ş
ط	"	!
ذ	"	z
ض	"	z
ظ	"	z
ع	"	ç
همزة	"	' ile gösterilmiştir.

B — Sesli harfler:

- 1 — Türkçe kelimelerdeki sesli harflere, sesli uyumuna göre, Türk alfabesindeki karşılıkları verilmiştir: ي, ی, ی, ی, ی bir gibi.
- 2 — Arapça imlânın gerekliliği olarak eksik yazılmış bulunan sesli harflerin altlarına birer nokta konulmuştur: َ, ِ, ِ, ِ, ِ bir gibi.
- 3 — Arapça imlâda ال ile yazılan (e) harfinin, (a) ile yazılan (a) nın, (â) ile yazılan (î) nin altlarına ufak birer yuvarlak konulmuştur: َ, ِ, ِ, ِ, ِ gibi.
- 4 — Kendisinden sonra (و) veya (ى) bulunan kelime başlarındaki alf harfleri gereğine göre (o, ö, u, ü) ile veya (ı, i) ile yazılıp bunlardan önce birer (') işareti konulmuştur: اوى 'onu, اوى 'ördek, اوزون 'uzun, اوزون 'üzre, اوى 'irak. اوى iki gibi.
- 5 — Ancak kendisinden sonra (و) veya (ى) bulunmayan bu gibi alf harfleri, gereğine göre (o, ö, u, ü) ile veya (ı, i) ile yazılıp bunlardan önce birer (') işareti konulur, fakat bu Türkçe sesli harflerin altlarına birer de nokta konur: اوزون 'uzun, اوى 'iki gibi.

C — Arapçın Tarif Harfleri:

- 1 — Tarif harflerinin ال leri, birleşmelerde yazılmamış, yerlerine birer (') işareti konulmuştur: رب العالمين Rabbu 'l-âlemin gibi.
- 2 — Kamerî harflerden önce gelen tarif harflerinde ل lar oldukları gibi bırakılmıştır.
- 3 — Şemsi harflerden önce gelen ل lar şemsi harflere çevrilmiştir.
- 4 — Kelimeler ile tarif harfleri arasına (—) konulmuştur: el-hâl el-hâl eş-şems gibi.

Kitabın metinde tekrarlanmış olan kelimeler ancak bir kere alınmıştır. Türkçe kelimelerdeki yanlış hareketler düzeltilerek ona göre okunmuş veya yazılmıştır.

Hiç maddi bir şey beklemeden bize değerli bir çok yazma eserler bulmuş ve vermiş olan sayın bay Raif Yelkenci'ye burada teşekkürler etmeği bir borç bilirim. الشوراءهيه yi de bu zat vermiştir. İlime yaptığı hizmetlerinin daha uzun yıllar devam etmesini Tanrımdan niyaz ederim.

Besim ATALAY

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي شرف الانسان ، وزينه بالنطق واللسان
وكرمه على سائر المخلوقات ، وفضل من تآ من عباده
بالفضاحة والاهتداء اليه في الفات ، وشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له شهادة تحق لها التمسك بالذلم والاجتناب عن المنهيات ، واسهنا سيدنا نبينا محمداً البعوث الى سائر الامم ، سيد العرب والعجم ، اصح من نطق بالضاد وتكلم ، المتزل عليه في الذكر الحكيم .
افرا وربك الاكرم الذي علم بالقلم ، علم الانسان ما لم يعلم ، مخاطب الناس على قدر عقولهم فذلك من رزق ربنا
ابن ثابت يا نبي عالم كتاب اليهود من التريانة والهيمنة فكان اذا جاءت كتبهم قراها وترجم صلى الله عليه وسلم

و

Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye'nin İstanbulda yazıldığı sanılan nüshasının baştan birinci sayfası

وعلى آله مصابيح الظلم ، ينبع الكرم ، الصادق
قولا وضلا ، والفاطمين بحروف السيوف من كل انت
الباطل فرعا واصل ، وسلم تسليما وعظم تفضيلا ،
أما بعد فيقول المبتهل الى الله بالاعضاء والجوارح ،
الراجي عفو مولاه ابن محمد صالح ، لكان فحائبني الانسا
ان يعرف كلام من خاطبه ، ليعرف كلامه ويجاوبه ،
وكان دونه زمانا هذا الدولة العثمانية ، ولعنهم
اللغة التركية السلطانية ، طال ما جال في خللك
ان اضع رساله في اللغة التركية ، فكت تارة اقدم
رجلا واخر اخرى ، لعدم من هو لها بالتقديم اخرى ،
فلما سافى سابق التقدير ، الى حيث محط رحال الرجال
الامثال اعنى زبد ارباب الخير ، عدى اصحاب
التقريب ، الجباب العالي ، والجوهر المتلا الى القاضى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الحمد لله الذي شرف الإنسان وزيّنه بالنطق واللبان
 ودفع من شأنه عباده الفصاحة والاعتدال بتميز اللغات حمدًا
 له على زواجر أشرقت في ظلمها الدياجيس لمآيات باهرات باللغات
 واشتهر أن لا لاله إلا هو وحده لا شريك له تحقق لتأويلها التمسك
 بالأمور والاحتساب عن المنهيات واشتهر أن صمدًا محمدًا
 المبعوث إلى سائر الأمور سيمياء العرب والعجم انصح من نطقه بالفتاد
 وتكلمه المنزل عليه في الذكر الحكيم ألقى وردك الأكرم الذي علم
 الإنسان ما لم يعلم مخاطب الناس على قدر عقولهم ولذلك
 امر زيدا بن ثابت بأن يتعلم كتاب فهو ذن من السريانية والعبرانية
 فكان إذا جاءت كتبهم قنأها من حصيلة الله عليه وعلى الرضا صلوات
 الله عليهم ينابيع الحكمة ومصادر الكرم المصداقين قولاً وفعلًا والفتا
 يعرف السيوف من كلمات الباطل فرعا واصلًا فضلا وسلا مكا
 دامين مثلا زمين فاحترق وصرق أو زانه قبل شروعه
 وقد فرغوا صنع صولته على فروعهم وسلم تسليمًا وحفظ تعظيمًا
 أما بعد

اقامتاً بغيره فيقول العبد المبتلى الى الله تعالى بالاعصاء والجوارح
 الرأجي عصفور له من محمد صالح لما كان مما ينبغي ان نسئله ان يعرف
 لغة من يخاطبه لسببهم كلامه ويجاوبه وكان دون ذلك ما تاتاه هذا
 الدولة العثمانية ولغتهم اللغة التركية السلطانية طالع
 جال في خلدي ان اصنع رسالتي في اللغة التركية وسيلت بذلك مؤلفاً
 وتكرير علي من اقربائي واصدقائي تكوّن افكنت تارة وحبله
 واخر اصري لعدد من معو بالتقدم اصري فلمّا ساقني ياقين
 التقدين الى حيث محط رجال الرجال الامثال اعني سدر قزينة
 ارباب التحريم عمد واصحاب التقريين محبوس طور الطروس
 يتدبّر البيان محوّر ارقام الاقل من موضع البرهان الجواب
 العالي والجوهر المتلذذ في القاصي الموعني ممدق دستور
 الملوك والسلاطين وعين اعيان الكنايب والموقنين للمستور
 اقسام الكائنات في الففضل والافضل المختص من اللالك ارفع
 التقل بالقبول والاقبال المريد من عمد الله والحضور
 بغيره اذ اجانصر الله بوالعز والعصر غرق جهته وجهته

طالع

yüzündendir. Bazı bilginler bunu böyle söylemiş iseler de bu harflerin Arap dilinden başka dillerde bulunması yüzünden bu ismi almış olması uzak değildir. Gülistan şerhinde Sürurî Çelebi'nin yazdığına göre bu harfler Farsçada dahi bulunur; Pa-yî Farisî, Çim-i Farisî denir.

Bilesin ki padişah ve kopardmak (1) gibi kelimelerdeki p'nin çıkacağı, Arapça b ile f arasındadır; altına üç nokta konur. Çavuş ve içmek (2) gibi kelimelerdeki ç'nin çıkacağı, Arapça c ile ş arasındadır; bunun da altına üç nokta konur. Gök, eğilmek kelimelerinde bulunan ğ'in çıkacağı da Arapça ğ ile q arasındadır; bunun da altına üç nokta konur. Türkçede bulunan harflerin beyanı burada bitti.

Sana gerekli olan bir şeyi de burada anlatayım : Türkçede ل, ى, ince ve kalın olabilir. İnce ve kalın harfleri birbirinden ayırmak gerektir. Bu dili öğrenirken benzeşmelerden kaçınmaklığın için bunu bilesin. Kalın ى in altına üç nokta konur, ince ل in altına bir şey konmaz; آلى âlmâk mastarından gelen آل ال ile el kelimelerinde olduğu gibi. Böyle yapılmazsa yazılıştaki isim ile fiil birbirine karışmış olur.

BİRİNCİ KOL (= RÜKÜN)

Bilinmesi gerekli olan turem (= müştak)lerin elden geldiği kadar beyanındadır. Bu da sekiz babdır. Bu bab'lar cennetin kapılarına uygun düşmüştür. Taarıya öğüş.

Birinci	Bab : Mastar
İkinci	Bab : Emir
Üçüncü	Bab : Nehiy
Dördüncü	Bab : Mâzi
Beşinci	Bab : Muzari
Altıncı	Bab : İsm-i Fâil
Yedinci	Bab : Olumsuzluk (= nefiy) Belgesi
Sekizinci	Bab : Çoğul (= cemi) Belgesi

(1) Ö. N. kopardmak, (2) Ö. N. içmek.

BİRİNCİ BAB

Mastar Beyanındadır

Türkçede her mastar'ın sonunda mâğ yahut mek bulunur. Mastar, kelime türetmesinin temelidir.

العلم	bilmek	العمل	eylemek
التهم	anlamak (1)	الخوف	korkmak
التعلم	öğrenmek	الوقوع	düşmek (9)
القرآن	okumak (2)	الرى	atmak (10)
الكتابة	yazmak (3)	الخط	komak
الامر	puuyurmak (4)	الستر	örtmek
الحجى	gelmek	النوم	uyumak (11)
الذهاب	götmek	الاضطجاع	yatmak (12)
العود	oturmak	الحرق	yağmak (13)
القيام	kalkmak	الدخول	girmek
الوقوف	durmak (5)	الخروج	çıkmağ
الاكل	yemek	الربط	bağlamak (14)
الشرب	'içmek	اغل	çözmek (15)
السماع	'işitmek (6)	الكنس	süpürmek (16)
النظر	bakmak (7)	الحلب	sağmak (17)
الرؤية	görmek	القطع	kesmek
الاراة	göstermek	النرب	vurmak (18)
الكلام	söylemek	النروب	kaçmak (19)
القول	demek (8)	البصول	'irmek (20)
التربية	beslemek	الاعطاء	virmek

(1) Mısır nüshasında bu kelime كلك şeklinde yazılmış ise de öbür nüshada ككى anlamak yazılışındadır. (2) Ö. N. okumak. (3) Ö. N. yazmak. (4) Mısır nüshasında bu kelime p ile ve Ö. N. da b ile dir. (5) Ö. N. tırmak. (6) Ö. N. 'işitmek. (7) Ö. N. bakmak. (8) Ö. N. demek. (9) Ö. N. düşmek. (10) Ö. N. atmak. (11) Ö. N. 'uyumak. (12) Ö. N. yatmak. (13) Ö. N. yağmak. (14) Ö. N. bağlamak. (15) Ö. N. çözmek. (16) Ö. N. süpürmek. (17) Ö. N. sağmak. (18) Ö. N. 'urmak. (19) Ö. N. kaçmak. (20) Ö. N. 'irmek.

المراء	biçirmek (18)	المرء
الحرف	çelmek	الحرف
الغلى	kayınamak (1)	الغلى
السرقة	ugurlamak (20)	السرقة
الطيران	uçmak	الطيران
الحياطة	d'kmek	الحياطة
الحش	boğmak	الحش
السال	öğsürmek	السال
الطش	agırmak (21)	الطش
الشحك	gülmek	الشحك
النكا	aglamak	النكا
العش	'işirmek	العش
العش	emmek	العش
البوس	'öpmek	البوس
الصلح	barışmak (22)	الصلح
النبا	'ışlatmak	النبا
العطب	aşmak	العطب
الغسل	yumak	الغسل
العم	yüzmek	العم
الطش	dalmak (23)	الطش
الغرق	batmak (24)	الغرق
الدغ	boğazlamak (25)	الدغ
السلخ	soymak (26)	السلخ
القتل	'öldürmek	القتل

المرء	yapmak (1)	المرء
الهدم	yikmak	الهدم
الاحتراس	sakınmak (3)	الاحتراس
الرفع	kaldürmek	الرفع
المر	doldürmek (4)	المر
السم	azırlamak (5)	السم
الشم	sögmek	الشم
التح	açmak	التح
القتال	kapamak (6)	القتال
العبد	avlamak (7)	العبد
الحصام	çekışmek	الحصام
الاطهار	aş,kāra etmek (8)	الاطهار
الاخفاء	gizlemek (9)	الاخفاء
التخيه	şaklamak (10)	التخيه
التخلیص	kurtarmak (11)	التخلیص
اللف	şarmak (12)	اللف
التأفی	katlanmak (13)	التأفی
التفیع	'üfürmek (14)	التفیع
الانفا	şışmek	الانفا
الفرش	döşemek (15)	الفرش
الشم	kokmak (16)	الشم
التوق	latmak (17)	التوق

(1) Ö. N. yapmak. (2) Buradaki Arapça kelime yanlıştır; احتیاس mayıp olacaktır. (3) Ö. N. sakınmak. (4) Bu kelime ile ol- olacaktır; ona göre düzelttik. Ö. N. toldürmek. (5) Ö. N. azarlamak (6) Ö. N. kapamak. (7) Ö. N. avlamak. (8) Ö. N. aş,kāre eylemek. (9) Ö. N. gizlemek. (10) Ö. N. şaklamak. (11) kurtulmak. (12) Ö. N. şarmak. (13) Ö. N. katlanmak. (14) Ö. N. üfleme. (15) Ö. N. döşemek. (16) Ö. N. koçulama. (17) Ö. N. latmak. (18) Ö. N. dokunmak. (19) Mısır nüshasında Arapça kelime تدر ise de öbür nüshada doğru olarak تدر yazılmıştır. (20) Ö. N. sürmek. (21) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (22) Ö. N. çagırmak. (23) Ö. N. bağışlamak. (24) Ö. N. dokmak. (25) Ö. N. üğürtmek. (26) Öbür nüshada bu Arapça kelime yerine denilmiştir. (27) Ö. N. yırtmak.

(1) Ö. N. şatmak. (2) Ö. N. şatın almak. (3) Ö. N. dilek eylemek. (4) Ö. N. yugürmek. (5) Ö. N. pişirmek. (6) Ö. N. yarmak. (7) Öbür nüshada bu kelime yerinde çıkarmak vardır. (8) Ö. N. saymak. (9) Mısır nüshasında bu yazılıştı ise de Ö. N. toğurmak şeklindedir. (10) Ö. N. utanmak. (11) Ö. N. saçmak. (12) Ö. N. 'inmek. (13) Ö. N. yutmak. (14) Ö. N. 'işemek. (15) Mısır nüshasında bu kelime صچمك şeklinde ile yazılmıştır. (16) Ö. N. artmak. (17) Ö. N. başlamak. (18) Ö. N. bütürmek. (19) Ö. N. kayınamak. (20) Her iki nüshada bu kelime bu şekilde ise de doğrusu uğurlamak olacaktır. (21) Ö. N. aksırmak. (22) Ö. N. barışmak. (23) Ö. N. talmak. (24) Ö. N. batmak. (25) Ö. N. boğazlamak. (26) Öbür nüshada bu kelime yerine üzme denilmektedir.

İKİNCİ BAB

Türkçede Emir kipi beyanındadır

Mastar edatı olan مَنى mak ve مك mek atılarak emir kipi yapılır.
•Geri kalan emr-i hâzır'ın tekili olur.

علم	bil	خف	kork
افهم	anla	اوقع	düş
تعلم	öğren (1)	ارعى	al
اقرأ	'oku (2)	حط	ko
اكتب	yaz	غطى	'ört
مس (3)	püyur (4)	نم	'uyu (11)
تعال	kel	اضطجع	yaı (12)
اذهب	göt (5)	احرق	yağ (13)
اقعد	otur	ادخل	gir
قم	kalk (6)	اخرج	çık
قف	dur (8)	اربط	bağla (14)
اكل	ye	حل	çöz (15)
اشرب	'iç (9)	اكس	süpür (16)
انظر	bağ (10)	احلب	sağ (17)
روى	göster	ارخى	şalivir
تكلم	söyle	اقطع	kes
قل	de	اشرب	vur (18)
زبي	beşle	اعرب	kaç (19)
اعمل	eyle	اوصل	'ir (20)

- (1) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı Mısır nüshasında yoktur.
(2) Ö. N. 'okı. (3) Bu Arapça kelime öbür nüshada اؤس şeklinde.
(4) Ö. N. büyur. (5) Ö. N. git. (6) Ö. N. kalk. (7) Bu Arapça kelime öbür nüshada اقف şeklindedir. (8) Ö. N. tur. (9) Ö. N. 'ic. (10) Ö. N. bağ. (11) Ö. N. 'uyu. (12) Ö. N. yat. (13) Ö. N. yağ. (14) Ö. N. bağla. (15) Ö. N. çöz. (16) Ö. N. süpür. (17) Ö. N. sağ. (18) Ö. N. 'ur. (19) Ö. N. kaç. (20) Ö. N. 'ic.

الحصاد	biçmek
اجتمع	{ devşirmek (12)
الدم	'ögmek
الدم	sögmek
الدم	yaraılamak (13)
الخلق	{ aşmak
الشيء	(14)
التعليق	esnemek
التأويل	kabılamak (15)
الاحاطة	kaçışmak (16)
المساقفة	yelmek
العزوة	'ivmek (17)
المعاجة	eğlenmek
البطو	şekirtmek
الجرى	yorulmak
التعب	sîñürmek
الغشم	sevîtmek (18)
الفرح	taşalanmak
الغم	
الغنى	
اليس	geymek (1)
اليزان	tartmak (2)
اليدى	gömmek (2)
اليدى	'ölçmek
اليدى	yalılamak (3)
اليدى	inanmak
التصديق	yalınlamak
التكذيب	dönmek
الدور	'olmak (4)
السيورة	dayatmak (5)
الاستي	'oynamak
التم	şarkılamak
الاولا	nazılamak (6)
الدلال	söndürmek (7)
الاهلاء	aldamak (8)
الحدى	getürmek
الابرا	horlamak (9)
الاحقان	ezberlemek
الخط	bezemek (10)
الترب	ekmek (11)
الزرع	

- (1) Ö. N. tartmak. (2) Ö. N. gömmek. (3) Ö. N. yalamak. (4) Ö. N. 'olmak. (5) Öbür nüshada taşanmak denilmiştir ki Arapçasına göre doğrusu da budur. (6) Buradaki Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. söndürmek. (8) Ö. N. aldamak. (9) Bu kelime Mısır nüshasında bu şekilde ل ile; doğrusu öbür nüshadaki gibi خردل ile خردل ile. (10) Ö. N. düzmek. (11) Bu kelime ve karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (12) Ö. N. dirmek. (13) Ö. N. yaratmak. (14) Bu Arapça kelime Mısır nüshasında yoktur. (15) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (16) Ö. N. kaçışmak. (17) Ö. N. 'ivmek. (18) Ö. N. sevîtmek.

احقر borla
احفظ ezberle
زبن bezc
احصد piç

Tânriya öğüş emr'in beyanı bitti (1).

KURAL

Kelimeden mastar belgesi atıldıktan sonra iki halden gelir. Birincisi kelimenin sonu sâkin olmasıdır; bu halde kelime olduğu halde bırakılır. İkincisi, sonu ya üstün ya ötre veya esre olmaktır; ötre olursa sonuna bir و yahut ی getirilir; üstün ve esre olursa sonuna bir «sükût ۛ si» getirilir: bîl, 'oku, aıla, ye gibi.

ÜÇÜNCÜ BAB

Nehiy (=emr'in olumsuzu) beyanındadır.

Türkçede nehiy kipi, mastar belgesi olan ۛ mak veya ۛ mek kelimeden atıldıktan sonra yerine ۛ, getirmekle yapılır.

لا ۛلم	b'ime	یۛمه
لا ۛلۛم	aılama	'içme
لا ۛلم	'öğrenme	'işitme (6)
لا ۛلۛرأ	'okuḡma (2)	baḡma (7)
لا ۛلۛب	yazma	görme
لا ۛلم	puyurma (3)	gösterme
لا ۛلۛی	gelme	söyleme (9)
لا ۛلۛوچ	'g'ime	deme (10)
لا ۛلۛف	durma (4)	beşleme
لا ۛلم	'oturma	eyleme
لا ۛلم	kalḡma (5)	korḡma (11)

- (1) Buradan bab'ın sonuna kadar olan kural öbür nüshada yoktur.
(2) Ö. N. 'okuḡma. (3) Ö. N. buyurma. (4) Ö. N. turna (5) Ö. N. kalḡma.
(6) Ö. N. 'işitme (7) Ö. N. baḡma. (8) Öbür nüshada bu kelime doğru olarak لا ۛری şeklinde verilmiştir. (9) Ö. N. söyleme. (10) Ö. N. dime.
(11) Bu kelimenin doğrusu öbür nüshadaki gibi لا ۛلۛف dir.

لا ۛلۛن	düşme (1)	ۛلۛن	yugurma (16)
لا ۛلۛی	atma	لا ۛلۛی	b'işirme (17)
لا ۛلۛط	koma	لا ۛلۛط	yarma (18)
لا ۛلۛر	'örtme	لا ۛلۛن	{ kçparma çıkarma }
لا ۛلۛم	'uyuma (3)	لا ۛلم	şayma (19)
لا ۛلۛطۛی	yaıma (4)	لا ۛلم	dıḡurma (20)
لا ۛلۛوچ	yakma (5)	لا ۛلۛی	'unutma
لا ۛلۛل	girme	لا ۛلۛی	'utanma (21)
لا ۛلۛوچ	çıkma	لا ۛلۛل	şorma
لا ۛلۛط	baḡlama (6)	لا ۛلۛر	şaçma (22)
لا ۛلۛل	çözme (7)	لا ۛلۛل	'işleme
لا ۛلۛن	süpürme (8)	لا ۛلۛل	bınme
لا ۛلۛل	şagma (9)	لا ۛلۛل	'ınme (23)
لا ۛلۛط	kesme	لا ۛلۛن	ceyneme (24)
لا ۛلۛوچ	vurma (10)	لا ۛلۛن	yutma
لا ۛلۛر	kaçma (11)	لا ۛلۛن	'işeme (25)
لا ۛلۛل	'irme	لا ۛلۛوچ	şıçma
لا ۛلۛل	virme	لا ۛلۛر	artırma (26)
لا ۛلۛل	alma	لا ۛلۛن	eksiḡme
لا ۛلۛی	şatma (12)	لا ۛلۛی	başlama (27)
لا ۛلۛوچ	şatun alma (13)	لا ۛلۛی	biştirme (28)
لا ۛلۛن	dilek eyleme (14)	لا ۛلۛوچ	delme
لا ۛلۛر	dönme (15)		

- (1) Ö. N. düşme. (2) Bu kelimenin doğrusu öbür nüshadaki gibi لا ۛلۛف dir. (3) Ö. N. 'uyuma. (4) Ö. N. yatma. (5) Ö. N. yakma. (6) Ö. N. baḡlama. (7) Ö. N. çözme. (8) Ö. N. süpürme. (9) Ö. N. şagma. (10) Ö. N. urma. (11) Ö. N. kaçma. (12) Ö. N. şatma. (13) Ö. N. şatun alma. (14) Ö. N. dilek eyleme. (15) Ö. N. döndürme. (16) Ö. N. yugurma. (17) Ö. N. pışırma. (18) Ö. N. yarma. (19) şayma. (20) Ö. N. loḡurma. (21) Ö. N. 'utanma. (22) Ö. N. saçma. (23) Ö. N. 'ınme. (24) Ö. N. ceyneme. (25) Bu kelimenin doğrusu لا ۛلۛف olacaktır. (26) Buradaki Arapça kelimenin doğrusu, öbür nüshadaki gibi لا ۛلۛف olacaktır. Türkçe kelime öbür nüshadaki gibi, artma olacaktır. (27) Ö. N. başlama. (28) Ö. N. biştirme.

• oturdı

kalktı (1)

duydı (2)

yadı

• iedi

• işitti (3)

bağdı (4)

gördi

gösterdi

söyleydi

dedi

bışledi

eyledi

korıkdı

düşdi (5)

aıdı (6)

kodı

• örtldi

• uyıdı

yadı (7)

yadı (8)

girdi

çıkıdı

bağladı (9)

cözdı (10)

süpürdi (11)

قد

قام

وقف

اكر

تغرب

سعد

نظر

راى

ادرى

تكلم

وال

زنى

عمل

خاف

وقع

زنى

خط

ستر

نام

اضطج

حرق

دخل

خرج

ربط

حل

كنس

(1) Ö. N. kalktı. (2) Ö. N. tırdı. (3) Ö. N. işıtdı. (4) Ö. N. bağıdı. (5) Ö. N. düşdi. (6) Ö. N. atdı. (7) Ö. N. yatdı. (8) Ö. N. yakdı. (9) Ö. N. bağladı. (10) Ö. N. cözdı. (11) süpürdi. (12) Ö. N. şadı. (13) Ö. N. ırdı. (14) Ö. N. kağıdı. (15) Ö. N. ırdı. (16) Ö. N. şadı. (17) Ö. N. şatın aldı. (18) Burada Mısır nüshasında eksik olan dilek kelimesi, öbür nüshaya göre tamamlanmıştır. (19) Ö. N. doğru olarak tanıdı. (20) Ö. N. yuğurdu. (21) Ö. N. pişirdi. (22) Ö. N. yadı. (23) Ö. N. loğurdu. (24) Ö. N. ırdı. (25) Ö. N. ırdı. (26) Ö. N. şadı. (27) Ö. N. ırdı. (28) Ö. N. çeynedi.

şadı (12)
keşdi
vırdı (13)
kağıdı (14)
ırdı (15)
vırdı
aldı
şadı (16)
şatın aldı (17)
dilek eyledi (18)
dıledi (19)
yuğurdu (20)
bışirdi (21)
yardı (22)
{ kopardı
çıkardı
şadı
doğurdu (23)
ırdı (24)
ırdı (25)
şadı
şadı (26)
ışıtdı
bırdı
ırdı (27)
çeynedi (28)

طب
فيلم
تغرب
مرب
وصل
اعطى
اخذ
باع
اشترى
شغ
شاور
عجن
طبخ
فلان
قله
عد
ولد
نسى
استحي
سأل
بذر
طلب
ركب
تزل
وضغ

yıldı (1)
ışıdı (2)
ışıdı (2)
artdı (2)
eksildi (2)
bağıladı (3)
bışirdi
delıdı
kağıadı (4)
ırdı (5)
ırdı (6)
dıkdı
bıgdı (7)
ırdı (8)
anırdı (9)
ağıadı
güldı
ışırdı
emdi
ırdı (10)
barışdı
çıkışdı
ışladı

يل
تبول
تقوت
زاد
نفس
ابدا
فرغ
خرق
غلى
مروق
طار
خيط
خنق
سمل
عطس
بكى
ضحك
عش
مسن
باس
اصطلع
هاوش
بل

yıldı
yıldı
dalıdı (11)
bağıdı (12)
bıgıladı (13)
şadı (14)
ırdı
gımdı (15)
ıartmak (16)
yadı (17)
ıııldı (19)
ışıındı (21)
kaldırdı
eleğı
doldırdı (22)
azardı (23)
şığdı
ağıdı
kağıadı (24)
avladı (25)
çıkışdı
gızladı (26)
şakladı

عل
عام
عطس
خرق
ذم
سلح
قتل
دفن
وزن
نق
مسم
احترس
رفه
نخل
ملاء
سب
شتر
فتة
فعل
اصطاد
خاص
الحق
خبي

(1) Ö. N. yıldı. (2) Bu dört kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. bağıadı. (4) Ö. N. kağıadı. (5) Ö. N. uğurladı; fakat doğrusu اوغرولى 'uğurladı olacaktır. (6) Ö. N. ırdı. (7) Ö. N. boğıdı. (8) Ö. N. ırdı. (9) Ö. N. ağırdı. (10) Ö. N. ırdı. (11) ıaldı (12) Ö. N. batdı. (13) bogazladı. (14) Ö. N. ırdı. (15) Öbür nüshada bu kelimenin yerine mastar şeklini almış ve gömmek diye yazmıştır. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Ö. N. yadı. (18) Mısır nüshasında yanlış olarak ıdır. (19) Ö. N. yadıdır ve doğrusu budur. (20) Ö. N. ırdı. (21) Ö. N. ırdı. (22) Ö. N. ırdı. (23) Ö. N. azardı (24) Ö. N. kağıadı. (25) Ö. N. avladı. (26) Ö. N. gızladı.

(1) keşer (1)

keşer	کَشَر
sürer	سُور
sever	سَور
bulur	بُولُر
'irler	یُر
çağırır	چَاغِیر
bağışlar	بَاغِشَلار
dokur	دُکُور
bükür	بُکُور
'üründüler	یُرُوندُولَر
'ışmarlar	یِشْمَارلار
sever	سَور
yırar	یُرَار
'incinir	یِنِینِیر
barışır	بَارِشِیر
diter	دِیْتِیر
geyer	گَیَر
'öldürür (3)	یُلدُورُور
gömer	گُومَر

ALTINCI BAB

İsm-i Fâ'il beyanındadır.

Türkçede ism-i Fâ'il, mastar belgesi atıldıktan sonra kelimenin sonuna ci getirilerek yapılır; bu ism-i fâ'ilin tekili olur.

İstersen bu kuralı şu şekilde de söyleyebilirsiniz: Emir kipinin sonuna esreli bir c getirilir, bundan bir c doğar.

(1) Bu kelime yanlış olsa gerektir, doğrusu Arapça karşılığına göre kaçar olacaktır. (2) Ö. N. barışır. (3) Bu kelimenin doğrusu Arapçasına göre ölümlü olacaktır.

dartlar	دَارْتلار
'ölçer	یُölç
yalar	یَالار
'inanır	یِنَانِیر
yalanlar	یَالَانلار
döner	دُور
'olur	یُولُر
'oynar	یُورِنَار
şarkıtır	ŞARKITIR
nazlanır	نَازلَانِیر
söndürür	سُوندُورُور
aldar	اَلْدَار
getürür	گَTÜRÜR
horlar	هُورلار
ezberler	EZBERLER
bezer	بِزَر
biçer	بِچَر
deşür	دِşÜR
'öğer	یُögör
söğer	سُögör

bilici (1)	عَالِم
anlacı (2)	فَاهِم
'öğrenci (3)	مُتَلِم
'okuyucu (4)	قَارِی
yazıcı (5)	کَاتِب
puşurucu	اُور
gelici	جَائِی
gıdici	ذَامِب
'oturucu	قَاعِد
kalkıcı	قَالِم
durucu	وَاقِف
yeyici	اُکُل
'içici	شَارِب
'iştirici	سَامِع
bakıcı	نَظَر
görüci	رَآئِی
gösterici	مُورِی
söyleci	مُتَكَلِم
deyici	قَائِل
besleyici	مَرْبِی
eylci	عَامِل
korucu	خَاف
düşücü	وَاقِع
aıcı	رَامِی
koyucu	حَاطِط
'örtücü	سَاتِر
'uyucu	نَامِی
yalıcı	مُغْطِی
yakıcı	حَارِق
giriçi	دَاخِل
çıkıcı	خَارِج

(1) Ö. N. bilici. (2) Ö. N. anlacı. (3) Ö. N. öğrenci. (4) Ö. N. okuyucu. (5) Ö. N. yazıcı. (6) Buradan sonra, babın sonuna, olan kısım yalnız Mısır nüshasında vardır; öbür nüshada yoktur.

bağlaci	رَابِع
cözüci	حَال
süpürücü	کَانِس
şağıcı	حَالِب
keşici	قَاطِع
vurucu	ضَارِب
kaçıcı	هَارِب
'irici	وَاصِل
virücü	مُعْطِی
alıcı	اُخْذ
şatıcı	بَالِغ
şatın alıcı	شَارِی
dilek eyleci	شَافِع
dileyici	سَرِید
yüğürücü	عَاجِن
bişirici	طَاغ
yarıcı	فَالِق
koparıcı	قَالع
çıkarcı	عَاد
şayıcı	وَالِد
doğurucu	نَاسِی
'unutucu	حَافِظ
ezberleyici	مُسْتَحِی
'utancı	سَائِل
şorucu	بَاذِر
şağıcı	طَالِب
'isteyici	رَاکِب
binici	نَازِل
'inici	مَاضِی
çeyneçi	بَالع
yutıcı	

'işleyici	'işleyici
(1) 'işleyici	(1) 'işleyici
'aktarıcı	'aktarıcı
'ekşilici	'ekşilici
'başlayıcı	'başlayıcı
'bitürücü	'bitürücü
'delici	'delici
'kaynaç	'kaynaç
'üçürücü	'üçürücü
'içici	'içici
'dijici	'dijici
'boğucu	'boğucu
'öğürücü	'öğürücü
'ağsırıcı	'ağsırıcı
'güllüci	'güllüci
'ağlayıcı	'ağlayıcı
'işirici	'işirici
'emici	'emici
'öpücü	'öpücü
'barışıcı	'barışıcı
'içinici	'içinici
'işlaci	'işlaci
'yuyıcı	'yuyıcı
'yüzücü	'yüzücü
'dalıcı	'dalıcı
'bağcı	'bağcı
'bığazlacı	'bığazlacı
'öldürücü	'öldürücü
'yapıcı	'yapıcı
'yıkıcı	'yıkıcı
'şakıncı	'şakıncı
'kaldırıcı	'kaldırıcı
'eleyci	'eleyci

(1) Bu kelimenin Türkçe karşılığı verilmemiştir.

'doldurucu	'doldurucu
'azarlacı	'azarlacı
'söğücü	'söğücü
'açıcı	'açıcı
'kapacı	'kapacı
'avlayıcı	'avlayıcı
'çekici	'çekici
'gizleci	'gizleci
'şaklayıcı	'şaklayıcı
'kurtarıcı	'kurtarıcı
'şarıcı	'şarıcı
'katlanıcı	'katlanıcı
'üfürücü	'üfürücü
'şişici	'şişici
'döşeyici	'döşeyici
'koklayıcı	'koklayıcı
'dağıcı	'dağıcı
'değici	'değici
'dökücü	'dökücü
'dokunucu	'dokunucu
'silici	'silici
'işilici	'işilici
'şavutucu	'şavutucu
'geçici	'geçici
'çekici	'çekici
'sürücü	'sürücü
'serici	'serici
'bulucu	'bulucu
'ırlayıcı	'ırlayıcı
'çagırıcı	'çagırıcı
'bağışlacı	'bağışlacı
'dokuyucu	'dokuyucu
'bükiçi	'bükiçi

'üründücü (1)	'üründücü (1)
'işmarlayıcı	'işmarlayıcı
'sevici	'sevici
'yirlici	'yirlici
'içinici	'içinici
'ditiçici	'ditiçici
'geyci	'geyci
'gömücü	'gömücü
'dağıcı	'dağıcı
'ölücü (2)	'ölücü (2)
'yalacı	'yalacı
'inanıcı	'inanıcı
'yalanlacı	'yalanlacı
'dönücü	'dönücü
'olıcı	'olıcı

'işleyici	'işleyici
'aktarıcı	'aktarıcı
'ekşilici	'ekşilici
'başlayıcı	'başlayıcı
'bitürücü	'bitürücü
'delici	'delici
'kaynaç	'kaynaç
'üçürücü	'üçürücü
'içici	'içici
'dijici	'dijici
'boğucu	'boğucu
'öğürücü	'öğürücü
'ağsırıcı	'ağsırıcı
'güllüci	'güllüci
'ağlayıcı	'ağlayıcı
'işirici	'işirici
'emici	'emici
'öpücü	'öpücü
'barışıcı	'barışıcı
'içinici	'içinici
'işlaci	'işlaci
'yuyıcı	'yuyıcı
'yüzücü	'yüzücü
'dalıcı	'dalıcı
'bağcı	'bağcı
'bığazlacı	'bığazlacı
'öldürücü	'öldürücü
'yapıcı	'yapıcı
'yıkıcı	'yıkıcı
'şakıncı	'şakıncı
'kaldırıcı	'kaldırıcı
'eleyci	'eleyci

YEDİNCİ BAB

Olumsuz belgesi beyanındadır.

Türkçe olumsuzluk hali, ya kiplerde ya kiplerden başka yerlerde olur. Bu ikinci çeşit, üçüncü kol (=rükün) da gelecektir.

Birincisi mâzi muzari ve daha buna benzer kiplerde olumsuzluk belgesi ma-me kelimesidir; lâkin gerek mâzide ve gerek başka yerlerde atılır.

Mâzide olumsuzluk belgesi, mâzi belgesi olan esreli den önce m getirmektedir:

'bilmedi	'bilmedi
'anlamadı	'anlamadı
'öğrenmedi (5)	'öğrenmedi (5)
Sonuna kadar böylece hareket edersin.	Sonuna kadar böylece hareket edersin.

(1) Bu kelime 'üründüleyici olacaktır. (2) Bu kelime اولی şeklinde idi; biz düzelttik. (3) Bu kelimenin Arapçasına göre sonuç olması gerektir. (4) Bu Arapça kelimelerin Türkçe karşılıkları verilmemiştir, biz kattık. (5) Ö. N. 'öğrenmedi. (6) Ö. N. 'okımadı.

Muzari kipinde olumsuzluk belgesi, الب i atılmış olan ما ma me dir; muzari belgesi olan sâkin ر r, z z ye çevirilir ve bu م m, j j z den önce getirilir. Elde edilen kip, olumsuz muzari'in tekil üçüncü şahsıdır. Sözün kıyası, muzari'in olumsuzluk belgesi مز maz mez dir:

مايما	bilmez
مايفما	anlamaz
مايجم	'öğrenmez (1)
	'okumaz (2)
	yazmaz (3) gibi.

Bütün mastarlardan başından sonuna kadar bu şekilde olumsuz muzari kipi yapılabilir.

Mastarda dahi olumsuzluk belgesi, mastar belgesi olan م m, mak dan önce bir م m dir.

عدمالهم	bilmemek
عدمالهم	anlamamak
عدمالهم	'öğrenmemek (4)
	'okumamak (5)

Mastarların sonuna kadar bu, böyledir.

SEKİZİNCİ BAB

Çoğul belgesi beyanındadır.

Türkçede çoğul belgesi, fiillerin birinci ve ikinci şahıslarından başka yerlerde, fiillerde olsun isimlerde olsun ل lar lar dir. Gerek çoğulda ve gerek ikil (= tesniye) de de böyledir.

UYAT

Türkçede kelimelerde erkeklik dişilik, çoğulluk ikillik ayırdımı yoktur; bunlar, sözün gelişinden anlaşılır.

***

a — Birinci şahsın çoğulunda çoğul belgesi dört hal üzere olur: Birincisi Geçmiş zaman fiili, ikincisi Muzari, üçüncüsü İzafe, dördüncüsü Ayrışık zamir'dir. Bu babda iki önceki belgeler söylenecek; iki sonrakiler, Tanrım dilerse, üçüncü kol (= rükün) da İzafe ve Ayrışık zamirler söylenirken anlatılacaktır.

(1) Ö. N. 'öğrenmez. (2) Ö. N. 'okumaz. (3) Ö. N. yazmaz. (4) Ö. N. 'öğrenmemek. (5) Ö. N. 'okumamak.

b — Fiillerde ikinci şahısta çoğul belgesi, iki turlüdür; bunlar, م m, j j z den önce getirilir. Elde edilen kip, olumsuz muzari'in tekil üçüncü şahsıdır. Sözün kıyası, muzari'in olumsuzluk belgesi مز maz mez dir:

c — م m, j j z den önce getirilir. Elde edilen kip, olumsuz muzari'in tekil üçüncü şahsıdır. Sözün kıyası, muzari'in olumsuzluk belgesi مز maz mez dir:

***

Şimdi geçmiş zamanın birinci şahsındaki çoğul belgesine dönüyoruz; bu, sâkin olan «sert ك k» yada ق q dir.

Buradaki kural şöyledir: Olumlu olsun olumsuz olsun geçmiş zamanın üçüncü şahsı sonuna, ك k, mek'li mastarlarda «sâkin ك k», «mak'li mastarlarda «ق q» getirilir.

Olumlu'lara örnek:

علمنا	bildük	اسرنا	puşurdük
فهمنا	anladük (1)	جئنا	geldük
علمنا	'öğrendük	رحنا	getdük
قرأنا	'okudük (2)	اكننا	yedük
كتبنا	yazdük	شربنا	'ıçdük gibi.

Mastarların sonuna kadar bu şekilde hareket edersin.

Olumsuz'lara örnek:

ماعلمنا	bilmedük	ماقرأنا	okumadük (4)
مافهمنا	anlamadük (3)	ماكتبنا	yazmadük (5)
ماعلمنا	'öğrenmedük		gibi.

Mastarların sonuna kadar bu şekilde hareket edersin.

Muzari kipinde birinci şahs çoğul belgesi, olumlu'larda muzari belgesi olan م m, j j z den sonra «sâkin م m» getirmektir. Olumsuz'larda ise, muzari kipi olumsuzluk belgesi olan م m mez-maz'ın sonuna «sâkin م m» getirmektir.

(1) Bu kelime öbür nüshadaki gibi anladük şeklinde düzeltilmelidir. (2) Ö. N. 'okudük. (3) Bu kelime dahi öbür nüshadaki gibi anlamadük şeklinde düzeltilmelidir. (4) Bu kelimeden doğrusu 'okumadük olacaktır. Öbür nüshada 'okumadük şeklindedir. (5) Bu kelimeden doğrusu, öbür nüshadaki gibi yazmadük olacaktır.

Kimi zaman olumlu muzari kipinde birinci şahıs çoğul belgesi, *لوم* lüm-lüm'dur; bu belge, muzari belgesi olan *ز ر ز* r. z yerine geçer.

İlk şekle örnekler:

قرأ	تقرأ	'okuruz (2)
نكتب	نكتب	yazaruz (3)
تعلم		
تتعلمون		
تتعلمون		

gibi.

Mastarların sonuna kadar bu hal üzere hareket edersin.

İkinci şekle örnekler:

تعلم	تقرأ	'okuyalım
تعلمون	نكتب	yazalım gibi.
تعلمون		
تعلمون		

Mastarların sonuna kadar bu hal üzere hareket edersin.

Olumsuz muzari'e örnekler:

ما نعلم	ما نقرأ	'öğrenmezüz
ما تعلمون	ما نكتب	'okumazuz (4)
ما تعلمون		
ما تعلمون		

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Bu babda geçmişzaman ve muzari kiplerinin birinci şahıslarına ait olan belgeler beyanı sona ermiştir.

***

Olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzaman kipinde ikinci şahıs çoğul belgesi, *لوم* nîz-nîz dir ki geçmişzaman belgesi olan *د* d den sonra getirilir. Biz burada olumlu ve olumsuz örneklerini bir arada getiriyoruz (5).

علمت	قرأت	'okudunuz
فهمت	كتبتم	yazdınız gibi.
تعلمت		
تعلمت		

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

(1) Ö. N. 'öğrenirüz. (2) Ö. N. 'okuruz. (3) Ö. N. yazaruz. (4) Ö. N. 'okumazuz. (5) Mısır nüshasında örneklerin olumlu şekilleri unutulmuş, olumsuz şekiller iki defa yazılmıştır. Biz olumlularını öbür nüshaya göre düzelttik.

Olumsuzlara örnekler:

ما علمتم	ما قرأتم	'okumadınız (4)
ما فهمتم	ما كتبتم	yazmadınız (5)
ما تعلمتم		
ما تعلمتم		

***

Olumlu olsun olumsuz olsun Muzari kipinin ikinci şahsında çoğul belgesi, *سز* siz-siz dir. Bu, olumlularda muzari belgesi olan *ر* r den sonra gelir; olumsuzlarda *سز* maz-mez den sonra getirilir.

Olumlularda örnek:

تعلمون	تقرؤون	'okursınız (6)
تفهمون	تكتبون	yazarınız gibi.
تعلمون		
تعلمون		

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

Olumsuzlara örnek:

ما تعلمون	ما تقرؤون	'okumazsınız (7)
ما تفهمون	ما تكتبون	yazmazsınız (8)
ما تعلمون		
ما تعلمون		

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

***

İmdi *ل* ler-lar lafzı, yukarıda anlattığımız üzere birinci ve ikinci şahısların çoğulundan başka yerlerde çoğul belgesidir. Bunun çoğul belgesi olması, kelimenin sonuna gelmesi iledir. Kelime, geçmişzaman olsun muzari olsun, olumlu olsun olumsuz olsun, ism-i fa'il olsun başkası olsun —birinci ve ikinci şahıs kiplerinden başka yerlerde— olduğu halde kalır. Bunun içindir ki emir ve nehiy kipleri üzerine bu belge gelmez.

İşte sana olumlu ve olumsuz olarak geçmişzaman ve muzari ve ism-i fa'il örneklerini veriyorum.

Olumlu geçmişzamanın üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; bu belge, geçmişzaman belgesi bulunan «esrelî d» dan sonra gelir:

(1) Ö. N. bîlmedîñiz. (2) Ö. N. anladîñiz. (3) Ö. N. 'öğrenmedîñiz. (4) Ö. N. 'okımadîñiz. (5) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (6) Ö. N. 'okursız. (7) Ö. N. 'okumazsınız. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

عَلِمُوا	bilmişler	قرأوا	'okudular (2)
فهموا	anladılar	كتبوا	yazdılar (3)
تعلموا	'öğrendiler (1)		

Olumsuz geçmişzamanın üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; çoğul belgesi burada da geçmişzaman belgesi bulunan ۱ d dan sonra gelir; olumsuzluk belgesi bulunan ۱۰ ma-me yerinde durur:

ما علموا	bilmediler	ما كتبوا	yazmadılar (5)
ما فهموا	anlamadılar	ما قرأوا	'okumadılar (6)
ما تعلموا	'öğrenmediler (4)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumlu muzari'in üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; çoğul belgesi, burada dahi muzari belgesi bulunan «sâkin ۱ r» den sonra gelir:

يُعلمون	bilirler	يكتبون	yazarlar (8)
يفهمون	anlarlar	يتعلمون	'öğrenirler (9)
يتقرون	'okurlar (7)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Olumsuz muzari'in üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; burada da çoğul belgesi, olumsuz muzari belgesi bulunan ۱۰ mez-maz dan sonra gelir:

ما يعلمون	bilmezler	ما يقرؤون	'okumazlar (11)
ما يفهمون	anlamazlar	ما يكتبون	yazmazlar (12)
ما يتعلمون	'öğrenmezler (10)		

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

İsm-i fa'il'in çoğuluna örnek aşağıdadır. Çoğul belgesi olan ۱۰ ler-lar, yukarıda anlatmış olduğumuz üzere, ism-i fa'il belgesi bulunan ۱۰ cici den sonra gelir:

- (1) Ö. N. 'öğrendiler. (2) Ö. N. 'okudular. (3) Ö. N. yazdılar. (4) Ö. N. 'öğrenmediler. (5) Ö. N. yazmadılar. (6) Ö. N. 'okumadılar. (7) Ö. N. 'okurlar. (8) Ö. N. yazarlar. (9) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (10) Ö. N. 'öğrenmezler. (11) Ö. N. 'okumazlar. (12) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

عادون	biliciler (1)	فأروون	'okuyucular (4)
فأهمون	anlâcılar (2)	كاتبون	yazıcılar (5)
متعلمون	'öğrenciler (3)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Çoğul belgesi beyanı bitti.

***

Burada birinci, ikinci ve üçüncü şahısların tekilleri belgelerini bildireceğim. Bil ki Allah seni doğru yola iletir!

Birinci şahsın tekil belgesi, kelime geçmişzaman olsun muzari olsun, olumlu olsun olumsuz olsun, izafet ismi ister tekil ister çoğul olsun, sonuna getirilen bir «sâkin ۱ m» dir.

Olumlu geçmişzamanın birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahs belgesi olan ۱ m, geçmişzamanın sonuna eklenir:

علمت	bildüm	قرأت	'okudum (7)
فهمت	anladum	كتبت	yazdum (8)
تعلمت	'öğrendüm (6)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumsuz geçmişzamanın birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahs belgesi olan ۱ m, olumsuzluk belgesi yerinde kalmak üzere, geçmişzaman belgesi sonuna getirilir:

ما علمت	bilmedüm	ما قرأت	'okumadım (10)
ما فهمت	anlamadum	ما كتبت	yazmadım (11)
ما تعلمت	'öğrenmedüm (9)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumlu muzari'in birinci şahsına örnek aşağıdadır. ۱ m, muzari belgesinden sonra gelir.

- (1) Ö. N. biliciler. (2) Ö. N. anlâcılar (3) Ö. N. 'öğrenciler. (4) Ö. N. 'okucular. (5) Ö. N. yazıcılar. (6) Ö. N. 'öğrendüm. (7) Ö. N. 'okudum. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (9) Ö. N. 'öğrenmedüm. (10) Ö. N. 'okumadum. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

İKİNCİ KOL (= RÜKÜN)

— İsimler beyanındadır —

Bu birtakım parça ve kırıntıları kucaklamaktadır. Ben, bu kırıntılar
ayrıca tertiplemedim; bir takımlarını gelişi güzel, bir takımlarını sıra-
sında yazdım.

İNSAN ORGANLARINI BİLDİREN PARÇA

Sırasıyle yazılmıştır

baş	الرأس	baş	المد	kol
beyni	الدماغ	bazu	المصم	
alın	الجبهة	dirsek (10)	الرفق	
ense	العنقا	el	اليد	
kulak	الاذن	parmak	الاصبع	
kaş	الحاجب	el ayası (11)	راحة الكف	
göz	العين	tırnaq	الظفر	
gırbük (1)	الهدب	koltuq	الابط	
kapak	الجنين	gögüs	الصدر	
ben	الحال	karın (12)	البطن	
burun (2)	الانف	arka	الظهر	
yañaq (3)	الحند	ineme	الشدى	
agız	الفم	göbek (13)	السرد	
dudak	الشفه	yan	الجنب	
diş (4)	السن	sık	الذكر	
dil	اللسان	göt	الدبر	
payun (5)	الرقب	buğ	الفخذ	
sağal (6)	الاحية	diz (14)	الركبة	
puyuk (7)	الناوب	baldir	الساق	
kıl	الشعر	ayak	الرجل	
yüz	الوجه	lağan (15)	القدم	
payun (8)	العتق	lobuk	الكعب	
omuz	الكتف			

- (1) Ö. N. gırbük. (2) Ö. N. burun (3) Ö. N. yañaq. (4) Ö. N. diş.
(5) Ö. N. boyun. (6) Ö. N. şağal. (7) Ö. N. büyük. (8) Ö. N. gerdan.
(9) Ö. N. omuz. (10) Ö. N. dirsek. (11) Ö. N. avuc. (12) Ö. N. karın.
(13) Ö. N. göbek. (14) Ö. N. diz. (15) Ö. N. lağan. (16) Ö. N. ökce.

— Bunlarla ilgili bir parça daha —

المعران	bağırsak (1)	الدم	kan
الكرش	şekınbe (2)	الطحم	el
المراد	'öd	القيح	'irin (6)
الطحال	dalaq (3)	البراق	tükürük (7)
القلب	yürek	الطام	sümük (8)
القولاد	çiğər (4)	النايط	boq (9)
الترق	ter (5)	البول	sidik (9)
المظم	kemik	النعم	'iç yağı (10)
الجلد	deri		

YÖNLER ve GIYIMLER BEYANINDAKİ PARÇA

الشاش	dülbend (11)	الشكه	'uşkur (17)
الساماة	şarık (11)	الحرام	uşak (18)
الرقية	araqçın (12)	الحنة	içdik (19)
القميص	gömlək (13)	السروجه	başmaq (20)
الكم	yeñ	التقباب	na'lin (21)
التيل	etek	المركوب	babuc (22)
الباس	dön (14)	العمره	pabuc (23)
السراويل	luman (16)		

- (1) Ö. N. bağırsak. (2) Ö. N. 'işkenbe. (3) Ö. N. talaq. (4) Ö. N. çiğər. (5) Ö. N. lağar. (6) Ö. N. 'irin. (7) Ö. N. tükürük. (8) Ö. N. sümük. (9) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (10) Ö. N. 'iç yağı. (11) Öbür nüshada bu iki kelime yerleri değişik olarak verilmiştir; الشاش karşılığında şarık, الساماة karşılığında dülbend denilmiştir. (12) Ö. N. 'araqçın. (13) Ö. N. gönlek. (14) Ö. N. ton. (15) Ö. N. السروال. (16) Ö. N. ton. (17) Ö. N. 'uçkur. (18) Ö. N. kuşak. (19) Ö. N. edik. (20) Ö. N. paşmaq. (21) Ö. N. na'lin. (22) Ö. N. pabuc. (23) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

sağ
sol
'ön

الخالف
القوق
التحت

arç (1)
yokarı (2)
aşağı (3)

İNSAN VASIFLARI BEYAYINDA PARÇA

kişi
adam
erkek
dişi (4)
er (5)
'avrat
'ogul
kız

الاخ
الاخت
الصبي
الاسم
الوالد
الوالدة
الريب
الريبه

kardaş
kız kardaş
'oğlan
ad (6)
baba
ana
'ügey 'ogul (7)
'ügey kız (8)

HAYVANLARA AİT PARÇALAR

at
aykır (9)
kışrak (10)
tay
katır
dêve
eşek
şişir
şu şişir

المحل
الثور
الغز
الجدى
التيس
الضأن
الكباش
الرئيس
القرن

büzak (11)
'öküz (12)
keçi
'oğlak
teki (13)
koyun
köç (14)
kuzı
büynüz (15)

(1) Ö. N. ard. (2) Ö. N. 'üst. (3) Ö. N. alt. (4) Ö. N. dişi. (5) Ö. N. 'avrat eri. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. 'ügey 'ogul. (8) Ö. N. 'ügey kız. (9) Ö. N. aykır. (10) Ö. N. kışrak. (11) Ö. N. buzağı. (12) Ö. N. 'öküz. (13) Ö. N. teke. (14) Ö. N. koc. (15) Ö. N. büynüz.

الريل
الذب

fışkı (1)
kuruk (2)

YABAN HAYVANLARI ÜZERİNE PARÇA

الاسد
الضبع
الذب
الخنزير
الذب
جمع الوحوش

arşlan (5)
şırtlan (6)
kurt (7)
tonuz (8)
āyu
canaavar (9)

القرد
التناس
الكلب
القط
الثعلب
الارنب

maymun
şadı
köpek (10)
keçi
dilki (11)
tavşan

BÖCEKLERİN BEYANI ÜZERİNE PARÇA

التيان
المقرب
الغار
المرسه
المنكبوت
الذباب
القل

yılan (12)
'akreb
siçan
gelincik (13)
'örümcek (14)
sinçek
bit

البق
البرغوث
الجراد
الدود
الزنبور
النحل
الانت

tahta bti
pire (15)
çekirge
kurd
arı (16)
'ürüm (17)
kirpi (18)

KUŞLAR BEYANINDA PARÇA

الطير
الهام

kuş
göverçin (20)

الهاز
الدجاج

buldürçin
tavuk (21)

(1) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. kuyruk. (3) Ö. N. yün. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur; buradaki Arapça kelime سنام اجل olacaktır. (5) Ö. N. arşlan. (6) Ö. N. şirtlan. (7) Ö. N. kurd. (8) Ö. N. tonuz. (9) Ö. N. Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (10) Ö. N. köpek. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (12) Ö. N. yılan. (13) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (14) Ö. N. lime öbür nüshadaki gibi gelincik şeklinde düzeltilmelidir. (15) Ö. N. 'örümcek. (16) Ö. N. pire. (17) Ö. N. arı. (18) Ö. N. bal arısı. (19) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (20) Ö. N. göğercin. (21) Ö. N. tavuk.

YERDE ve GÖKTE ve BU İKİSİNDE BULUNANLAR HAKKINDA
PARÇA (1)

الله	Tanrı	اليوم	gün
الرسول	Peygamber	الساعة	sa'at
اللائكة	ferište	النهار	gündüz
السياء	gök	الليل	gice
الشمس	güneş	نصف الليل	dün yarısı
القمر	ay	الظلام	karanı
النجم	yıldız	النور	aydın
البرق	şimşek	اليواء	yel
الصاعقة	yıldırım	الريح	ruzgār
المطر	yağmur	البرد	bayram
الثلج	kar	غدا	yarın
الدناء	çi(h) (2)	امس	dün
السحاب	bulut	اليوم	bugün
الزعد	gök gürlemek	الصلاة	namaz
البرد	savuk	صلاة الصبح	şabah namazı
الحر	'ışıcak	صلاة الضحى	kuşluk namazı
السخن	'ışı	صلاة الظهر	'öyle namazı
الصفى	yaz	صلاة العصر	'ikindi namazı
الشتاء	kış	صلاة المغرب	alışam namazı
الشهر	ay	صلاة العشاء	yatsu namazı
السنة	yıl		

YERDE, GÖKTE ve ELDEN GELDİĞİ KADAR BU İKİSİNDE
BULUNANLAR HAKKINDA PARÇA

الارض	yer	الغبار	toz
التراب	lobrak	المكين	yurı (4)
الطين	balçık (3)	الحجر	daş (5)

(1) Buradan başlayarak bundan sonra gelen kısma kadar olan kelimeler Mısır nüshasında yoktur. (2) Bu kelimeyi çi okumak doğrudur. (3) Ö. N. çamur. (4) Ö. N. yurd. (5) Ö. N. taş.

الحيات	çaylak
الغراب	karka (6)
التوحى	kuzgun (7)
المصفور	serçe (8)
الطاش	yarasa (9)
النام	deve kuşu (10)
الكركى	turna
الفرخ	yavru (11)

DENİZ ve DENİZ HAYVANLARI ve ONLARLA İLGİLİ OLAN
ŞEYLER BEYANINDAKİ PARÇA

البحر	deniz	المركب	gemi
النهر	'ırmak	الغراب	kağıra
السك	balık	المقذاف	güreyik (18)
الخندة	kurbaga (12)	الطلع	yelken
الرحلف	kablı bağa (13)	الحبل	'ip
العلق	sütlük (14)	الصارى	direk
الله	şu	الدفة	dümen (19)
البحر الحالى	tuzlu deniz (15)	رغوة الموج	göbük (20)
البحر الحلو	tatlı deniz (16)	المرسه	eñşer (21)
الطارخ	balık		
	yumurdası (17)		

(1) Ö. N. horos. (2) Ö. N. pilic. (3) Ö. N. yumurta. (4) Ö. N. kanat. (5) Ö. N. şahin. (6) Ö. N. karga. (7) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (8) Ö. N. serçe. (9) Ö. N. yarasa. (10) Ö. N. deve kuşu. (11) Ö. N. yavru. (12) Ö. N. kurbaga. (13) Ö. N. kablı bağa. (14) Ö. N. sütlük. (15) Ö. N. acı deniz. (16) Ö. N. tatlı deniz. (17) Ö. N. balık yumurtası. (18) Ö. N. gürek. (19) Ö. N. dümen. (20) Öbür nüshada Arapça رغوة الكلب kelimesine göbük ve (21) Ö. N. demir.

KINAMALIKLAR BEYANI HAKKINDA PARÇA (1)

الحور	kör	اغساك (4)
طير	şagır	kötürüm (5)
الحرس	dilsiz	bükri (6)
البحر	beletk (3)	kel
		افرع

EV VASIFLARININ BEYANI HAKKINDA PARÇA (7)

المدية	şenir	pencere
القرية	köy	āb-hāne
الحارة	mahalle	ıvan
البيت	ev	dam (13)
الذئب	kapu	kilit (14)
الغيبه	eşik	anahtar (15)
الجدار	temel	çardak (16)
الحائط	duvar (8)	zından
الموش	avlu (9)	zencir
الاصطبل	ahır (10)	yol
السلو	mehdian (11)	tahta
القصر	köşk (12)	dolab
الشباك	sencere (12)	ağac

EV TAKIMLARI BEYANI HAKKINDA PARÇA

شاحنة	döşek (17)	مخدة	yaştık (19)
خاف	yorgan (18)	مرتبة	mindir

(1) Öbür nüshada bu başlık yoktur. (2) Ö. N. الدغ. (3) Ö. N. peltek. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (5) Ö. N. kötürüm. (6) Ö. N. bükri. (7) Öbür nüshada bu başlık «Şehir vasıflarının ve başkalarının beyanı hakkında parça» şeklindedir. (8) Ö. N. dıvar. (9) Ö. N. havlı. (10) Ö. N. ahır. (11) Ö. N. nerdüban. (12) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (13) Ö. N. tam. (14) Ö. N. kilit. (15) Ö. N. anahtar. (16) Ö. N. çardak. (17) Ö. N. döşek. (18) Ö. N. yorgan. (19) Ö. N. yaştık.

الوجه	şarşaf (1)	بساط	halı
لياد	kişe (2)	ذليّة	kilim

SAVAŞ AYGITLARI BEYANI

السيف	kılıç	الكين	bıçak (3)
القراب	kın	الخوصه	hancer (4)
الترفة	kalkan	الخنجر	'uşşura (5)
القوس	yay	الموسى	bilek (6)
الوتر	kiriş	المسن	
النشاب	'ok		

AT ve AT TAKIMLARI BEYANI

السرچ	eyer	الصرح	kolan
الركاب	'üzengi (7)	الشكال	köstek (11)
الجام	'uyan (8)	الشبنه	payvend (11)
السكة	gem	الرقبه	'abaye (?) (11)
السرغ	dizgin (10)		

EV TAKIMLARINDAN (12)

الوعاء	kab	الطاجن	tava (15)
الرحا		الكانو	'oçak (16)
الطاحون	degirmen	الدخال	dütün (17)
التربال	karbul (13)	الرماد	kül
المنخل	elek	الزاد	çağmak
القدر	çömlük (14)	الحراقة	yağmak (18)

(1) Ö. N. şarşaf. (2) Ö. N. kişe. (3) Ö. N. bıçak. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (5) Ö. N. 'uştura. (6) Ö. N. bileği. (7) Ö. N. 'üzengi. (8) Ö. N. gem. (9) Bu kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (10) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (11) Bu üç kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (12) Öbür nüshada bu başlık «ve ev takımlarından bir hada yoktur. (13) Ö. N. kalbur. (14) Ö. N. çölmek. (15) Ö. N. parça», şeklindedir. (16) Ö. N. 'oçak. (17) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada tava. (18) Ö. N. 'kav. (19) Ö. N. çağmak.

السكره	çanak	السحل	sürme (3)
الثانوس	fener	الدقيق	'un
الفرارذ	şişe	الحبز	ekmek (4)
الطنت	leğen	المسل	bal
الحبه	çadır	الشبع	mum
الجران	şapan (1)	الفرقة	kepçe (5)
الزبد	küb	الكوز	küb bardağı (5)
الله	bardağ	الورق	kağıd
الدهن	kazan (2)	القلم	kaşem (6)
الجرذ	desti	الكتبوب	mektub (6)
الابرق	'ibriş		

YEMİŞLER ve BİTKİLER BEYANINDADIR

التاكنه	yemiş	الدوز	badam (15)
التفاح	elme	التندق	fınduk
الزنان	nar (7)	القصب	kamış (16)
الكندى	armut (8)	الجنية	bağse (17)
الخرخ	şefteli (9)	الشوك	diken (18)
الغب	'üzüm (10)	النوى	çekirdek
البنج	hurma (11)	البدر	t: hum
الشنش	zerdeli (12)	الخطب	'çdün (19)
الحصرم	mayası (13)	الترنج	ağaç kavumu (20)
التفود	şalkım (14)	التارنج	turunc
الكربه	aşma	السفرجل	ayva
البنج	'incir	القرع	kaşak
الجوز	köz	النت	şalgam

(1) Ö. N. şaban. (2) Ö. N. tencere. (3) Ö. N. sürme. (4) Ö. N. etmek. (5) Bu kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (6) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. 'inar. (8) Ö. N. armut. (9) Ö. N. şefteli. (10) Ö. N. yüzüm. (11) Ö. N. hurma. (12) Ö. N. zerdeli. (13) Ö. N. koruk. (14) Ö. N. şalkım. (15) Ö. N. badam. (16) Ö. N. kamış. (17) Ö. N. bağçe. (18) Ö. N. diken. (19) Ö. N. 'odun. (20) Ö. N. ağaç kavumu.

الحبز	ebe gümeçi (1)
الجزر	havuç (2)
التجل	turub (3)
الثوم	şarımşak (4)
الحسن	marul
الكرب	laḥana (5)

TANELER BEYANINDA

القمح	buğday	الدحن	(13)
الشعير	arpa	الحص	dari-sız (14)
الارز	birinc (9)	noḥud	
الفول	baqla	razyane	
الدهس	merçemek (10)	pëyan (15)	
الذرا	(11) dari (12)	cörek 'otı (16)	
		şuşam (16)	

SÜTLER BEYANI (17)

الحليب	süd	الزبد	tere yağı (20)
اللبن الرايب	yçğurt (18)	الشيج	şırılğan yağı (21)
البن	peynir	الزيت الحاد	bezir yağı (21)
السن	şa yağ (19)	الزيت الطيب	zeytun yağı (21)

(1) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (2) Ö. N. havuç. (3) Ö. N. turub. (4) Ö. N. şarımşak. (5) Ö. N. laḥana. (6) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. batlıcan. (8) Ö. N. pazı. (9) Ö. N. pirinc. (10) Ö. N. merçe-mek. (11) Bu Arapça kelime الزيت olmalıdır. (12) Ö. N. ıarı. (13) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (14) Bu kelime yanlış olmalıdır; doğrusu dari olacaktı. (15) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (16) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (17) Öbür nüshada bu başlı "Sütler ve başkaları hakkında Parça," şeklindedir. (18) Ö. N. yoğurt. (19) Ö. N. yağ. (20) Ö. N. tere yağı. (21) Bu üç kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur.

الشبع	hoca (1)
الصاب	genc (2)
الصابند	şayird (3)
الصابي	kuyumci (4)
الصاب	usta (5)
الصابان	terazi
الصابان	örs
الصابقة	çekici (6)
الصابك	maşa (7)
الصبم	kömür (8)

Buraya kadar "Parçalar Kolu", tamam oldu. Bu kol, isimler beyanı da idi.

الحياطة	derzi (9)
الابرة	'ikne (10)
الخط	'iblik (11)
الكواه	'üti
الحرير	'ibrişim (12)
التجار	dülger (13)
القدوم	keşer
المبرد	dörbi (14)
المنشار	bıçku (15)
المنقب	buğrı (16)

ÜÇÜNCÜ KOL ⁽¹⁷⁾ (=RÜKÜN)

— Ayrıışık zamirler, işaret isimleri, edatlar ve izafetler beyanındadır —

ZAMİR'LER BEYANI

انا	ben	اتم	siz
نحن	biz	هو	'o
انت	şen	هم	'ollar (18)

(1) Ö. N. koca. (2) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (3) Ö. N. şakird. (4) Ö. N. kuyumci. (5) Ö. N. usta. (6) Ö. N. çekic. (7) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (8) Ö. N. kömür. (9) Ö. N. terzi. (10) Ö. N. 'ikne. (11) Ö. N. 'iplik. (12) Ö. N. 'ipek. (13) Ö. N. dülger. (14) Ö. N. dörpi. (15) Ö. N. testere. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Bu kol Mısır nüshasında "dördüncü" olarak verilmiş ise de doğrusu öbür nüshadaki gibi "üçüncü", olacaktır. (18) Ö. N. anlar.

BU PARÇA, İSM-İ ZAHİR BEYANINDADIR

ذهبت لزيد	Zeyd'e getdüm
ذهبت لزيد	Zeyd'lere getdüm

«ل» a BİTİŞİK ZAMİRLER BEYANI (1)

لى	baña	لكم	size
لنا	bize	له	aña
لك	şaña	لهم	ollara (2)

Bu örneklerden anlaşıldığına göre, Arapçadaki ل yerine, Türkçede kelimenin sonuna sâkin bir "e", gelmiştir.

Türkçede zamirler altıdır; başka yoktur. İkisi birinci şahıs, ikisi ikinci şahıs, ikisi de üçüncü şahıs içindir. Söz ancak üç mertebeden birisinde bulunur. Birinci şahıs ya tekindir ya çoğuldur. İkinci ve üçüncü şahıslar da böyledir. Türkçede kelimelerde erkeklik dişilik, ikillik çoğulluk ayırdımı yoktur. Nitekim bunu söylemiştik.

İŞARET İSİMLERİ

هذا	bu	ذلكم	'ollar (4)
هؤلاء	bular (3)	هنا	bunda
ذلك	'ol	هناك	'onda (5)

Türkçede cinsten olumsuzluk, "ne, ne", ileldir :

لا ارجى ولا اسراء

Kemal Paşazade tercümesinde dahi geçtiği üzere Arapçadaki harf-i cer olan ل, Türkçede sâkin "e", olur ve kelimenin sonuna getirilir (6).

لا	yok	غير	ayrık
نعم	evet (7)	لا استثناء	meğer
ليس	değil	لا مركبة من	yoksa (8)
ما		ان ولا	

(1) Bu başlık, Arapça kurala göre yapılmış olup biz de olduğu gibi aldık. (2) Ö. N. anlara. (3) Ö. N. bunlar. (4) Ö. N. anlar. (5) Ö. N. anda. (6) Bu parça, daha yukarıya, bitişik zamirler parçasında, getirilmek gerek iken nasılsa müellif buraya koymuştur. (7) Ö. N. evet. (8) Öbür nüshada bu kelime ve Arapça karşılığı yoktur.

ان ولا	egir	ya (2)
نله	ancelayın (1)	
كالتشبه	g'ibi (1)	-mi, -mı

HARF-İ CERLER BEYANI

عن	-den, -dan	(12) ve kâmu (11) وسائر
من	tā	bay (13)
حق	dək	yarım
الى	-de, -dā	bütün
ل	'üzere'ne (3)	bereber
عل	bile (4)	bölük
منه (بالسحاب)	le (4)	päre
احل	'içün	kāt (14)
كبت	neçe bıcim (5)	zirā (15)
كم الاستهابة	neçe bıcim (6)	dāhi (16)
منى	kaçan	ve gerü (17)
ابن	kanı	şöyle
متروك	yālñuz (7)	böyle (18)
وحدود	baçқа (8)	ancaç
هه	yāñā	elbette
كل	heb (9)	neşne
جميع	dükeli (10)	kim (19)
		ne (20)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada birbiriyle yerlerini değiştirmişlerdir.
 (2) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. 'üzere'ne. (4) Öbür nüshada yalnız bile vardı. (5) Ö. N. nice. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. yalñuz. (8) Ö. N. başқа. (9) Ö. N. hep. (10) Ö. N. dükeli. (11) Ö. N. saır. (12) Ö. N. kâmu. (13) Ö. N. pay. (14) Ö. N. katında. (15) Ö. N. zira. (16) Ö. N. dāhi ve girü. (17) Ö. N. dāhi. (18). Ö. N. bile. (19) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (20) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur.

ماعدنا	neğir bu (1)	ابدا	hiç
المحل	tız ol	حيثا	her nere (4)
الطرف	'uç (2)	اداءا الداء	[iy
الحائيه	kēnar	هه (5)	hiç (5)
باء التصغير	çık	شخص	kımeşne
ادات	rek (3)	زحود	varlık
افضل التفضيل	rak (3)	كان	'idi

ZAMİRİN ve عن İLE BİRLEŞMESİ (6)

منى	benden	منه	'ondan (7)
عننى		عنه	
منا	bizden	منهم	'olardan (8)
عنا		عنهم	
منك	senden	من هذا	bundan
عنك		عن هذا	
منكم	sizden	من هؤلاء	bulardan (9)
عنكم		عن هؤلاء	

«فی» ile yapılan birleşmelerde dahi böyle yapılır ve kelimenin sonuna «-de, -da» getirilir:

فی	bende	فيه	'onda (10)
فینا	bizde	فيهم	'olarda (11)
فك	şende	في هذا	bunda
فيكم	sizde	في هؤلاء	bularda (12)

«م» ile birleştirildiğinde dahi böyle dersin ve kelimenin sonuna «bile» veya «-le, -la» getirirsin :

(1) Ö. N. bu neğir. (2) Ö. N. 'uc. (3) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (4) Ö. N. 'öyle ise. (5) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (6) Bu başlık öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. andan. (8) Ö. N. anlardan. (9) Ö. N. bunlardan. (10) Ö. N. anda. (11) Ö. N. anlarda. (12) Ö. N. bunlarda.

- benimle (1)
bizimle (2)
seninle (3)
sizimle (4)

«içün» ile birleştirdiği zaman da böyledir :

benimle

«içün» kelimesi ile birleştirdiğinde Türkçe kelimenin sonuna «اچل» getirirsin :

- لاچلی benim için
لاچلیم bizim için
لاچلیم senin için
لاچلیم sizin için

İsm-i zahirde dahi böyle yaparsın :

هذا الكتاب لاجل سيدى احمد
benim efendim Ahmed içindir

İZAFET TERKİBİ (İsim takımı)

- رأسى başım
رأسنا başımız
رأسك başın
رأسكم başınız

İsm-i zahirde sonuna kadar böyle yaparsın :

رأس زيد Zeyd başı (12)

Bilesin ki Türkçede izafet halinde müzaf müzaf ileyh önce, muzaf sonra gelir ; muzafın sonu her zaman esredir.

- (1) Ö. N. benimle bile. (2) Ö. N. bizimle bile. (3) Ö. N. seninle bile. (4) Ö. N. sizinle bile. (5) Ö. N. anınla bile. (6) Ö. N. anlarınla bile. (7) Ö. N. bununla bile. (8) Ö. N. bunlarınla bile. (9) Ö. N. anlar için başı. (10) Ö. N. bunların için başı. (11) Ö. N. bunlar için başı. (12) Ö. N. Zeyd'in başı. (13) Zeyd'in başı.

- onunla (5)
olarla (6)
bununla (7)
bunlarla (8)

bizimle .... ve

- ان'ن için
'olar için (9)
bunun için (10)
bunlar için (11)

SAYILAR

— Birler —

واحد	bir (1)	altı
اثنين	'iki	yedi
ثلاثة	'üç (2)	sekiz
اربعة	dört (3)	dokuz (4)
خمس	beş	on

— Onlar —

عشرين	yigirmi	yedmiş
ثلاثين	'otuz (5)	seksen
اربعين	kırk	doksan (6)
خمين	elli	yüz (7)
ستين	altmış	

Bilesin ki Türkçede onlar ile birler birleştirildiği zaman Arapçanın aksinesidir. Araplar onlar'ı birler'den önce söylemezler. Türklerin "onbir," dedikleri yerde Araplar "oniki," yine Türklerin "oniki," dedikleri yerde Araplar "onbir," derler. Doksan dokuz'a kadar böyle gider.

— Yüzler —

مئتان	'iki yüz (8)	yedi yüz
ثلاثمائة	'üç yüz (9)	sekiz yüz
اربعماية	dört yüz (10)	dokuz yüz (11)
خمماية	beş yüz (11)	bin
ستمائة	altı yüz	

Bilesin ki Türkçede üç yüz'den bin'e kadar Arapçada olduğu gibi söylenir. Bu, örneklerden de anlaşılır.

- (1) Ö. N. bir. (2) Ö. N. üç. (3) Ö. N. dört. (4) Ö. N. dokuz. (5) Ö. N. otuz. (6) Ö. N. doksan. (7) Öbür nüshada bu kelime ve Arabca karşılığı yoktur. (8) Ö. N. iki yüz. (9) Ö. N. üç yüz. (10) Ö. N. dört yüz. (11) Ö. N. beş yüz (12) Ö. N. dokuz yüz.

الثنائي 'iki bin
'üç bin (1)
الرؤساة dört bin (2)
خمسة beş bin
ستة altı bin

Binlerin birler ile birleşmesi üç bin'den on bin'edek de Arapçada olduğu gibidir.

— Onbinler beyanı —

عشرون اليّا yigirmi bin
ثلاثون اليّا 'otuz bin (4)
أربعون اليّا kırk bin
خمسون اليّا elli bin
ستون اليّا altmış bin

Onbinler beyanı bitti. Bu da Arapça kuralı üzerinedir.

— Binler hesabı (6) —

مائة اليّا 'iki yüz bin
مائة اليّا 'üç yüz bin (7)
أربعة اليّا dört yüz bin (8)
خمسة اليّا beş yüz bin (9)

Bunlar da Arapça kural üzeredir.

السنّة yıl
الشهر ay
اليوم gün

Üçüncü kol (= rükün) bitti. Bu, zamirler ve edatlar kolu idi.

(1) Ö. N. 'üç bin. (2) Ö. N. dört bin. (3) Ö. N. 'otuz bin. (4) Ö. N. 'otuz bin. (5) Ö. N. 'otuz bin. (6) Bu ibare ve bu başlık öbür nüshada yoktur. (7) 'üç yüz bin. (8) Ö. N. dört yüz bin. (9) Ö. N. beş yüz bin. (10) Ö. N. 'otuz yüz bin.

سبعة الاف yedi bin
ثمانية الاف sekiz bin
تسعة الاف dokuz bin (3)
عشرة الاف 'on bin

الله 'Al-lāh
آية Ayet
ان شاء الله In şā' āl-lāh (2)
ادراك ldrāk
انشا İnşā'
اطلاس Aṭlas (3)
اربعة lbriḳ
اطرفل (?) (4)

اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا رسول الله { Aṣḥadu an lā-ilāha illā 'l-lāh va-'ṣḥadu anna Muḥammadan rasulu 'l-lāh

انسان lnsān (4)
اوتق 'Otaḳ (6)

— b harfi —

بفسج benefsec
بادخجان (7) bazincan
باميه bamyet
بن bin
بسباس besbāset

بشكير bişkir
بلبل bulbul
برش baraş
بقلاوة (8) baklavet
بخور bohur (9)

(1) Bu kolda söylenilen kelimelerin bir takımları Türkçe olduğu gibi bir takımları da Farsçadan ve Yunancadan geçmiştir. Hepsî Arapça değildir. (2) Bu kelime öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. اطلس. (4) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (5) Ö. N. اوتق. (6) Ö. N. بخور. (7) Ö. N. بادخجان. (8) Ö. N. بقلاوة. (9) Bu kelime öbür nüshada yoktur.

bakrac
bozat (1)

خراج
بوذات

beytu 's-sav'ir (1)
pagah
bellur (2)
bellur (3)

بيت السمر
باشام
بلور

— t harfi —

tesbîh
terceman
terkey (1)
tabûl
tavbat
tuncere (1)
tannur

tut
tutya
tahtu 's-sal'ianat
timsalî
tâc
tiryak (5)

توت
توتيا
تخت السلطنة
تمساله
تاج
ترياق

— s harfi —
(Yoktur)

— c harfi —

câmi'
cenâze
cevher
cevzu 'l-Hind
cevâriş

ceyb
culha (1)
cummayz
câhil
cunub (5)

جيب
جولها
جومايز
جاهل
جنب

— h harfi —

haremü 'l-ka'bat
harf
haşır
havz
halva'

hışar
hammam
halkat
hoşkati (1)

حصار
حمام
حالة
حقه

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. başa (3) Ö. N. بالاور
(4) Öbür nüshada yalnızca تخت denilmiştir. (5) Bu kelime [Mısır nüsha-
sında yoktur. (6) Öbür nüshada yalnızca جيز denilmiştir.

— h harfi —

hajib
hancer
hiyār
harac (1)

حبيب
خنجر
خييار
خراج

han (1)
hardal
handak
huşbat (2)

— d harfi —

deyn
din
ders
dīvān
dere (1)
devc (1)
defter

ديان
دين
درس
ديوان
درة
دوة
دفتر

dükkān
dirham
darabzan (1)
def (1)
dikdik
dünya

— z harfi —
(Yoktur)

— r harfi —

ruşvat
rammal
ralj (1)

رشوة
رمال
رلج

raf (3)
rizk

— z harfi —

zencebil
zuḳaḳ (1)
zaranba
zağlāran
zarde
zaytūn

زنجبيل
زقاق
زارنبا
زاغلاران
زرده
زيتون

zarnih
zift
zarafe (1)
zardava
zumurrud
zabarcad (4)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelime Mısır nüsha-
sında yoktur. (3) Ö. N. راف (4) Bu kelime ve Arabca karşılığı öbür
nüshada yoktur.

— s harfi —

سوره	suret	ساعة	sa'at
سطر	saır	سقاء	(?)
سفر	sefer	سمور	sebil
سكر	sükker (1)	سيل	semmür
سباط	sımaş	سطل	saıl (1)
ساج	sac (1)	سلطان	sulıan
ساقية	sākiyet	سوية	subye (1)

— ş harfi —

شرح	şerh	شهوة	şehvet (2)
شمله	şemle	شهيد	şehid (1)
شاه	şah (1)	شمشير	şemşir (1)
شطرنج	şatranc (1)	شال	sal (3)
شراب	sarab	شمر	şemr (3)
شر	şa'ir (1)		

— ş harfi —

صابون	şabun	صراف	şarraf
صندوق	şanduk	صدقه	şadaķat (3)
صديق	şidk (1)	صلح	şulh (3)
صحن	şahın	صلوات	şalavat (3)

— z harfi —
(Yoktur)

— z harfi —

طباق	ıabak	طاووس	ıavūs
------	-------	-------	-------

(1) Bu kelimeler ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. Şehit (3) Bu kelimeler ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur.

— z harfi —

ظلم	zulm	ظریف	zarif
ظاهر	zāhır		

— ğ harfi —

عود	'ud	عرب	'Arab
عنبر	'anber	عجم	'Acem
عطار	'aıtar	عناپ	'innab
عقيق	'akik		

— ğ harfi —

غريب	ġarib	غفر	(?)
غوغا	ġavġa	غیر	ġafir

— f harfi —

فكر	fikir	فوطه	futat
فراصة	feraset	فیروز	firūz (1)
فنجان	fincan	فدان	feddān
فراجه	feracet	فتله	fetilet
فل فل	filfil (1)	فايده	fa'yidet
فرزان	ferzan (1)	فرن (2)	furun

— k harfi —

قران	kur'an	قلمه	kal'at (1)
قديلا	ķandil	قافله	kāfilet
قلم	ķalem	قلقاس	ķalkas
قبة	ķubbat	قصاب	ķaşşab (1)
قهوه	ķahvet	قدح	ķadeh
قصص (3)	ķafaş	قرغیل	ķaranfūl
قربة	ķırbat	قافیه	ķafiyet (4)
قطران	ķaııran (1)		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. فرون (3) Ö. N. قس
(4) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur.

کتاب ka'bat
کتار ke'ttan
کتاب kitab
کفن kafen
کیت kebset (1)
کتاه kinanet (1)
کروال kervan (1)

کانون kânun (1)
کمون kemmun
کبریت kibrit
کرسی kürsî (1)
کیسه kîset (2)
کانور kâfûr (2)

لعل la'l
لچون leymin

لغة lugat

مصحف muşhaf
مکتوب mektûb (1)
مدرسه medreset
مؤذن mü'ezzin
محراب mihrâb
منبر minber
مخلة maḥallet (1)
مخزن mahzen (1)
مناوب me'mûniyyet
مهله mehelletbiyyet
موز mûz
ملاوچه melûhiyyet
مطبخ maḥbaḥ (1)
مچون ma'cûn (1)
مشربه maşrabat (1)
مسک misk
مصراع mişra' (1)

مرتبه mertebet
مقام الانسان maḥamu 'l-insan (1)
مقاşş maḥaşş
مذهب mezhab (1)
مناره menaret (1)
مکتب mekteb
مکتبه mekberet (1)
منار mezâr (1)
میل mîl (1)
مموک misvâk
مرجان mercan
مفلس müflis (1)
مشهور meşhur (1)
مرسین mersin
منقال minḥalet (1)
مدن ma'den (1)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelimeler Mısır nüshasında yoktur.

نفس nefes
نقش naqş
نقطه nokḥat
نشاب nişab (1)
نشان nişan (2)

نبات nebat
نبت nabak
نرد (1) nerd (1)
نیسان (2) nişan (2)

هندم hüdhüd
هون hevñ

هندسه hendeset (1)
هریسه heriset

وکاله vekâlet

وسوه vesveset

لااله الا الله lâ-ilaha illa 'l-lah

لادن ladün

یاقوت yaḥut

یاسمین yasemin

Arapça ay adları dahi Türkçe ile Arapça arasında ortaktır. ۴۰۳ Cum'at kelimesi de böyledir.

Hafta günleri için Türk diyarında özel adlar vardır (3).

احد yek-şenbe (4)
اثنين dü-şenbe (5)
ثلاثا se-şenbe (6)
اربعاً cîhar-şenbe (7)
خمیس benc-şenbe (8)
جمعة cum'at
سبت cum'a-irtesi (9)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (3) Bu cümle Mısır nüshasında yoktur. (4) Ö. N. bazar. (5) Ö. N. bazar-irtesi. (6) Ö. N. şalı. (7) Ö. N. çar-şenbe. (8) Ö. N. per-şenbe. (9) Ö. N. cum'a-irtesi.

Yedi gezegen yıldız adları dahi iki dil arasında ortaktır:

كوكب	Kamer	صبيح	Mirrih
عطارد	'Utarid	مشتري	Müşteri
زهره	Zuhrat	ذحل	Zuhal
شمس	Şems		

Oniki burç adları dahi şunlardır:

حوت	kuzı	ميزان	dërazi (3)
ثور	'ököz (1)	عقرب	'akreb
ثور	koz	قوس	yay
— طالع	yengëc	جدی	'oğlağ (4)
سنبله	buğday ayası (2)	دلو	koğā
اسد	arslan	حوت	balıq

Burada Dördüncü Kol bitti; dört kol da tamam oldu. Bundan sonra son kısım olarak isim, fiil, mastar ve edat gibi şeylerden birleştirilmiş olan cümleler gösterilecektir.

(1) Ö. N. 'ököz. (2) Ö. N. buğday başı. (3) Ö. N. terazî. (4) Ö. N. 'oğlağ.

KİTABIN SONU

— Söz dizimi beyanındadır —

اعتدات باسم الله تعالى وايضا الصلاة والسلام على سيدنا محمد المصطفى وعلى آله و أصحابه ايت به تشييا.

Başladım Al-lah ta'ala adıla ve daği şalawt efendimiz Muhammed Muştafa 'üzerine ve âli aşhabı 'üzerine. 'Oni dilekci getürdüm (1).

من بعد هذا لاجل كلامي الذي كتبت كتابات حتى تتكلم باللسان التركي
Şonra Türki söylemek 'içün kelâmlar yazdım tâ söylesin Türki dilile (2).

اعلم يا وادي قراءات العلم فرض . لا فائدة في الجهل .

Bil ey 'oğlüm 'ilim 'okumağ (farzdur). Cehilde fâ'yide yokdur (3).

لأنهم قالوا الجاهل مثل الاعمي

Zîrâ didiler cāhil kör gibi (4).

افتح عينك حتى لا تكون (5) من العميان

Aç gözün tâ körlerden 'olmazsın (6).

قبل تعلم العلم (7) لا فائدة من العلم

'Önürdi lügat 'öğren, zîrâ lügat 'ilimleri (n) kili didür (8).

(1) Ö. N. .... Al-lah ta'ala'nın adıla daği şalawt ve selām seyyidimiz Muhammed Muştafa 'üzerine ve âli ve aşhabı 'üzerine âni şefi' getürdüm. (2) Ö. N. Andan şonra Türki söz 'içün sözler yazdım tâ Türki dil 'ile söyleyesin. (3) Ö. N. Bîlgil ey 'oğul 'ilim 'okumağ farzdur. Cehilde fâ'idet yokdur. (4) Ö. N. Zîrâ dimişlerdür cāhil kör gibidür. (5) Ö. N. .... Türk- (6) Ö. N. Gözüñ ac tâ körlerden olmaşsın. (7) Ö. N. .... Türk- çesi de bunu tanklar. Mısır nüshasındaki şekilden hiç bir anlam elde edilemez; ibare bozuktur. (8) Ö. N. Evvel lügat 'öğren, zîrâ lügat 'ulū-muñ kili didür.

و ايضاً اجلس مع العلماء و اهرّب من الجهلاء

Ve de daḡi 'alimlerle otur ve cāhillerden kaç (1)

وان كنت نظيفاً بملك وسخ (2)

Eğer sen temiz olursan seni gir gibi eyler (3)

لأن الشمس عالية ومغيثه وقطة من السحاب تنزها (4)

Zirā güneş 'üksək ve aydınlığı ve bir pare bulutdan 'onı örter (5).

ثم نذهب للمدرسة نقرأ الدرس (6)

Kalk medresseye gidelüm ders 'okuyalım (7)

ومن بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك (8)

Ve bundan sonra gevelüm yazalım ve yemək yeyelüm yemişler (9)

جاء زمانها من كثوى و غيب هذه الانيا ايضاً نأكل و نترب السكر

Zamanı geldi armuddan ve 'üzümden ve ayrık nesnelerden ve daḡi yeyelüm ve şeker içelüm (10)

Sen kanda gitledin (11)

Ben seni istediğim dün

انت اين ذهبت

انا طلبتك امس

(1) Ö. N. Daḡi 'otur 'ulemā ile ve cāhillerden kaç. (2) Bu ibare bozuktur, ibarenin bu şekli ile hiç bir anlam elde edilememektedir. Öbür nüshada ise ibare şöyledir: «ان كنت نظيفاً بملك وسخ...» Bu şekilden de bir şey anlaşılmamaktadır. Düşünüle! (3) Ö. N. Eğer temiz işen seni girli iderler. (4) Bu ibarenin Türkçesi her iki nüshada da eksiktir; keli-mesi Mısır nüshasında yanlış çevrilmiş ve öbür nüshada ise hiç alınma-mıştır. (5) Ö. N. Zirā güneş 'üksək'dür ve pare bulut ānı örter. (6) Ö. N. Zamanı geldi armuddan ve yemişler yeyelüm. (7) Ö. N. Kalk seninle medresseye gide-lüm ders 'okuyalım. (8) Ö. N. «أكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (9) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (10) Ö. N. Zamanı geldi şerbetini içelüm. (11) Ö. N. ... gitledün.

انا ماجئت لك

Ben sana geldüm (1)

الطين والوحل كان كثيراً

Balçık çamur çok 'idi (2)

جاء الشتاء و راح الصيف (3)

Kış geldi yaz getdi (4)

عند الليلة تمام

Bu geçe yatalum (5)

في عند نذهب للجينة

Yarın balışseye gedelüm (6)

صلاة المغرب انت اذهب البيت (7)

Ahşam namazı sen get eve (8)

الصباح ايش تقرأ با ولدى انت قللى

Şabaḡa ne 'okursın ey 'oğlum sen baña (9)

اقرأ الكافية و كتب اللة والادب

Kāfiyet 'okurum ve lughat ve edeb kitabları (10)

لأن طلبة العلم جميع هذه الكتب يقرأونها

Zirā 'ilim fāilibleri dükeḡi bu kitabları oku(r)lar (11)

انت (12) با نوز عيني هذا الشذور الذهبي رسالتك امسكها و احفظها مليح لاجل فهم التركي و لاجل تكلم السان التركي.

Sen (13) ey gözüm aydınlığı (14) bu Şüzürü 'z-zahabiyyat (15) risāle-tündür (16) 'onı güzel tut (17) ve ezberle Türkî anlamaḡ 'içün ve Türkî dilin söylemek 'içün (18)

(1) Ö. N. ... gelmedüm; doğrusu budur. (2) Ö. N. Çamur ve balçık çok 'idi. (3) Ö. N. جاء الشتاء و ذهب الصيف. (4) Ö. N. Kış geldi yaz gitti. (5) Ö. N. Bu gice yatalum. (6) Ö. N. Yarın balışseye gidelüm. (7) Ö. N. Ahşam namazında sen eve git. (8) Ö. N. «أكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (9) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (10) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (11) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (12) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (13) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (14) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (15) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (16) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (17) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك. (18) Ö. N. «من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك» من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الواك.

Tut bu kitabı altun (1)

هو هذا يكون باقي لا يكون فاني مثل الذهب (2)

Budur baki 'olur, fani 'olmaz altun gibi (3)

ايش هذا الكتاب (4)

Neğir bu kitab

من من اخذته (4)

Kimden aldın (5)

من الذي جاء اسم اخذته (4)

Dün gelen kimşeneden aldım

بكم اخذته (4)

Neçeye aldın

بشرة دانير اخذته (4)

On altun bile aldım

رخيخس اخذته ما اخذته غالي (4)

Uçuz aldün bahaalı almağın

هذا الوقت ايش اكات هل حلوا اكات ام حامفا
Şimdi ne yedün ıatlı mı yedün ya ekşi mi yedün (6)

اكات حلوا (4)

Taıtlı yedüm

ادخل البيت هات

Eve gir geğür (7)

من داخله قاة ما انشرب

'İçerden bir bardağ (8) şu 'içerüm (9)

(1) Ö. N. Tut bu altun kitabı. (2) Ö. N. 'Ol baki 'olur, altun gibi fani 'olmaz. (3) Ö. N. 'Ol baki 'olur, altun gibi fani 'olmaz. (4) Bu ibareler ve Türkçe karşılıkları öbür nüshada yoktur. (5) Bu kelimeleri aldün ıatlı mı yidün ıatlı mı yidün ekşimi. (6) Ö. N. Şimdi bu vakitte ne yidün ıatlı mı yidün ıatlı mı yidün ekşimi. (7) Ö. N. Gir eve geğür. (8) Bu kelimeleri "bardağ", olacak. (9) Ö. N. 'İçerden bir bardağ şu 'içeyüm.

والبس قيطانك و لب عمالك
Geý kaçtanun şar şariğün (1)

وخذلا جارة من ايك نذهب انماي السكر نبوس يده و تكون ملازمينه.

Ve icāzet al babandan kaçzi 'askere gedelüm elini 'öbelüm mülalum (2)

فقال قبل نذهب للسوق نأخذ صوفاً نطيه للخياط نخطه قيطاناً

Gel 'öñürdi pazara gidelüm bir şof alalüm derziye virelüm kaçtan dıksün (3)

وجمع خرجه (4) نطيه حتى يخطه فيسع (5)

Ve dükelü harcını virelüm tā teze dıksün (6)

انا اطلب الذهاب لاستقبال (7) لاجل القراة ولاجل التحصيل. اخوتي (8) هناك وايضاً والدك (9) هناك.

Ben giğmek 'iğerim 'İstanbul, 'okumağ 'içün ve taııl 'içün. Kaşdaş-larum 'ondadış ve dağı babam 'onda (10)

لكن (11) انا متى اطلب الذهاب اخذ معي كتاباً نتيعة و كتاباً (12) وادراً و عدداً لاجل الهدية

Amma ben kaçan giğmek 'iğerim alurum benim 'ile 'iyi kitabları ve keğan ve birinc ve merçemek armağan 'içün (13)

(1) Ö. N. Kaştanını geý ve dülbendini şar. (2) Ö. N. Ve babandan icāzet al Kaži 'askere gidelüm elini 'öpelüm ve mülazımları 'olalüm. (3) Ö. N. Gel evvel bazara gidüb bir şof alalüm terziye virelüm kaçtan dıksün. (4) Buradaki kelime öbür nüshaya uyularak şekilde düzeltilmiştir. (5) öbür nüshada bunun yerinde قول kelimesi vardır. (6) Ö. N. Ve dükelü harcını virelüm tā teze dıksün. (7) Ö. N. لاستقبال... (8) Ö. N. Ben 'İstanbul'a giğmek 'iğerim 'okumağ 'içün ve anda kaşdaşlarına buluşmağ 'içün ve dağı babam andadış. (9) Ö. N. Ben 'İstanbul'a giğmek 'iğerim 'okumağ 'içün ve anda kaşdaşlarına buluşmağ 'içün ve dağı babam andadış. (10) Ö. N. Ben 'İstanbul'a giğmek 'iğerim 'okumağ 'içün ve anda kaşdaşlarına buluşmağ 'içün ve dağı babam andadış. (11) Ö. N. Ben 'İstanbul'a giğmek 'iğerim 'okumağ 'içün ve anda kaşdaşlarına buluşmağ 'içün ve dağı babam andadış. (12) Ö. N. Ben 'İstanbul'a giğmek 'iğerim 'okumağ 'içün ve anda kaşdaşlarına buluşmağ 'içün ve dağı babam andadış. (13) Ö. N. Ben 'İstanbul'a giğmek 'iğerim 'okumağ 'içün ve anda kaşdaşlarına buluşmağ 'içün ve dağı babam andadış.

ولكن مسكين بن آدم يذهب لاجل الرزق والرزق (1) والا قبل في قتله ابن يرب.

Amma miskin Adem 'oglı varur rızk 'iğün ve rızk ve ecel eşsesin-
dedür kanda kaçar (2)

ياخوجه استبول (3) من هنا كم يوم حل قربة او (4) بيده والا من البحر قربة

Ey hocā 'İstanbul (3) bundan kaç gündür yāqınmıdır yırakmıdır
yohsa denizden yāqındur (5)

اسمع يا ولدى في البحر مع الريح الطيب عثرون يوماً وفي البرستون يوماً
'İşit ey 'oğlum denizden güzel yelle yigirmi gündür ve karamdan alt-
mıg gündür (6)

ياخوجه في الطريق خوف موجود (7)
Ey hocā korkmak yolda varmıdır

يا ولدى الطريق امينة لاخوف فيها بل او من الدرد (8)
'Oğlum yol'emindür korkmak yokdur belki emindür şehirlerinden (9)

الله تعالى يهلك ويهلك لوالده و يهلك الاعمار الخوال (10) حتى تنظر اولاد اولادك.
Al-lah ta'āla seni babaña bağışlasun ve 'uzun 'ömürleri virsün tā
bağarsın 'oğulların 'oğulları (11)

والله تعالى يهلك الناصب المالبه ويهلك اعدائك ويسركك الم والم
Al-lah ta'āla 'ükşek manşblar virsün ve düşmanların helāk ola ve
'ilim 'amel müyesser eylesün (12)

(1) Bu ikinci rızk kelimesi öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. Vç
lākin zavallı Adem 'oglını rızk 'iğün gider ecel eşsesinde kanda kaçar.
(3) Ö. N. Hem Arapçasında hem Türkçesinde استبول şeklindedir. (4) Ö. N.
الم. (5) Ö. N. Ey hocā 'İstanbul bundan kaç gündür yāqınmıdır 'ırakmı-
dūr yāhud denizdenmi yāqındur. (6) Ö. N. 'İşit ey 'oğul denizden eyü rüz-
karla yigirmi gündür ve haramdan almış gündür. (7) Ö. N. Ey hocā
yolda korkı varmıdır. (8) Ö. N. ...بلار من الدن. (9) Ö. N. Ey 'oğul yol-
lar emindür anda korku yokdur belki şehirlerden emindür. (10) Ö. N.
...الاعمار الطرية. (11) Ö. N. Al-lah seni bağışlaya ve babaña alıkoya ve
uzun 'ömürler vire tā ki göresin evladınun evladını. (12) Ö. N. Al-lah
ta'āla sına yüce manşblar vire ve düşmanlarını helāk ide ve 'ilim ve
'amel müyesser ide.

اسمع يا ولدى ان طلت اصف لك -سراية السلطان والظلة والجوامع والمدارس كيف عي

'İşit ey 'oğlum eğer 'istersen sına vaşf 'ideyin padişah sarayım ve
Çalağa ve cāmî'leri ve medreseleri nicedür (1)

اسمع يا روحى سراية السلطان مثل الظلة او اكبر و هذه (2) عى السراية الجديدة

'İşit ey canum padişah sarayı kal'a gibidür ya büyükdür ve bu saray
yeñi saraydūr (3)

واما السراية النيفة هناك عى السلطانات (4)

Ve amma eski saray 'onda sultanlar 'içün (5)

وفي باب السراية الجديدة نحو مائة مدفع موجوده (6) لا نظير لها

Ve yeñi saray kapusunda yüz top mıkdarı vardur aña nazır yokdur (7)

واما الجوامع والمدارس كلها نجيب

Ve amma cāmî'leri ve medreseleri heb kubbelerle (8)

والسراية باربع مواذن والتاير من الرخام و من الحطب قليلا

Ve Süleymaniye dört minareyledür ve menberlerle mermerdendür
ve ağaçdan āzdur (9)

واما الظلة (10) ففي امام استبول (11) ليا وحدها باشا و ذاتي بحمصاية (12) و قلمتها و مدافنها
و جوامعها (13) و حوامتها و سرايها و اغريتها وحدها

(1) Ö. N. 'İşit ey 'oğul eğer 'istersen sına padişah sara-
yını ve Çalağa ve cāmî'leri nicedür. (2) Öbür nüshada bu kelimesi yok-
tur. (3) Ö. N. 'İşit benim canum padişah sarayı kal'a gibidür belki büyük
ve 'ol yeñi saraydūr. (4) Ö. N. هات السلطانات. (5) Ö. N. Ve amma eski saray
anda sultanlar 'olur. (6) Öbür nüshada bu kelimesi yoktur. (7)
Ö. N. Ve yeñi saray kapusunda yüz mıkdarı top vardur nazırı yokdur.
Burada Mısır nüshasındaki وارد و يوز طوب مقدارى ... شکلdeki yanlış parça
düzeltilmektedir. (8) Ö. N. Ve amma cāmî'ler ve medreseler heb kùbbe-
lidür. (9) Ö. N. Ve Süleymaniye dört minarelidür ve menberler mer-
merdendür ve ağaçdan āzdur. (10) Mısır nüshasındaki kelimeyi
şeklinde düzelttik. (11) Ö. N. استبول. (12) Öbür nüshada kelimesi
yoktur. (13) Öbür nüshada burada بحمصاية غنائی denilmiştir.

Ve amma Ğalaṭa İstanbul öñündedür ana başqa paşah vardır ve beşyüzle kâzi ve kal'ası ve topları ve cāmi'leri ve hāmmamları ve gemileri ve kadirğa başkadur (1)

واعلم ان بين استبول (2) والطله البحر والراكب من الجهتين واقف

Ve daḥi bil taḥkikan İstanbul ve Ğalaṭa arasıda deñiz gemilerdūr iki yañadan dūrurlar (3)

واما الترخانه من جهة التلطة فيها ازید من ما بين غراب حاضرة دایا

Amma tersane Ğalaṭadan yaña 'iki yüz kadirğaadan artuk hāzir dūrur dāyima (4)

ولهم طائفة (5) وحدهم وانا من كل شىء كامل واقفون عند الباشا

Ve 'ollara başqa tāyife ve āga ve her nesneden pütündür paşah ka-tında dūrurlar (6)

مى يذهبون للتروا والحرب (7) منهم من يأخذ حصه كاملة ومن هؤلاء (8) من يأخذ سوا

Ve kaçan giderler gāzaya ve çenge 'ollardan kimi bütün pay alur ve bullardan kimi yarım bişse alur ve bullardan kimi beraber alur (9)

مكدا قالوا قم يا ولدى مات كتابك (10)

Şöyle didiler kalx ey 'oğlum getir kitabın (10)

اقرأ الدرس (11) كم يوم أكمل (12)

(1) Ö.N. Ve amma Ğalaṭa ol İstanbul öñündedür anuñ başkadur paşası ve beşyüz akçalı kâzisi ve kal'ası ve topları ve gemileri ve kadirğaları ve hāmmamları başkadur. (2) Ö. N. استبول (3) Ö. N. Biğil İstanbul ile Ğalaṭa arası denizdūr ve gemiler 'iki tarafta turmuşlardur. (4) Ö. N. Ve amma tersane Ğalaṭadan yañadan anda 'iki yüzden ziyāde kadirğa dāyima hāzirdur. (5) Ö. N. طرايف (6) Ö. N. Ve anların bölüğü ve āgası başkadur ve her nesneleri pütündür paşa yanında tururlar. (7) Ö. N. denilmiştir. (8) Ö. N. Ve kaçan gāzaya ve çenge giderler bunlardan kimi beraber alur ve bunlardan kimi yarım pay alur ve bunlardan kimi Bu Şöyle didiler kalx ey 'oğul kitabın getir. (11) Kac gün okımadın. (12) Ö. N.

ان لم تقرأ انفاظ (1) انا اطلب ان تكون اعلا الناس جميعا

Eger 'okumazsın 'incinirim (2) ben 'isterim dükelî kişilerden 'üksek olursan (3)

يا خوجه مات لي شرح الكافي

Ey hocā gētūr baña Kafiye şerhi (4)

يا ولدى على الرأس والدين نم

Ey 'oğlum başım gözüm 'üzerine (5)

وكل شىء تطلب من كتب انا آتيك به ان شاء الله تعالى (6)

Ve her nesne ki 'istersin kitablardan ben sâna gētürüm in-şâ al-lah ta'âla (7)

ليس الوصية لي عليك اقرا اقرا اقرا (8) وايضاً لاتمتاني من الدعا لاجل الله (9)

Hemen baña 'işmarlamak azla 'oku 'oku ve daḥi beni 'unutma du'adan Al-lah 'içün (10)

ومتى تقرأ هذه الرسالة لاتستحي لان هذه الرسالة لتسليك التكى فقط

Ve kaçan bu risāle 'okursın 'utanma zîrâ bu risāle seni Türki 'öğrenmeñ 'içün (11)

هذه نقلها من تعليم المعلم ومن رسالة التروالى مرفقة رسالة ابا الولد ومن رسالة نظماً ايضاً (12)

(1) Ö. N. Bu kelimeyi "in-cinirim" şeklinde okuduk. (3) Ö. N. Ben 'isterim dükelî halkdan yüce olasın. (4) Ö. N. ... şerhini. (5) Ö. N. Ey 'oğul baş ve göz 'üzerine evet. (6) Ö. N. Her ne nesne 'istersen kitablardan ben gētürüm in-şâ al-lah. (8) Bu ibarenin Arapçası Mısır nüshasında görülen şekildedir. Buradaki ليس kelimesi yerinde değildir; netekim öbür nüshada bunun yerinde is denilmektedir. Türkçesine gelince Mısır nüshasında bu da yanlışdır; doğrusu öbür nüshadaki gibi olmalıdır. (9) Ö. N. Öbür nüshada لا جالاه parçası ve Türkçe karşılığı yoktur. (10) Ö. N. Heman sâna vaşiiyetim 'oku ve daḥi beni du'adan 'unutma. (11) Ö. N. Ve kaçan bu risāleyi 'okursın 'utanma zîrâ bu risāle sâna Türki bellemek 'içündür ancağ. Buradaki bellemek kelimesi belletmek olsa doğrudur. (12) "Ta'limu 'l-muta'allim" adındaki kitap, Şeyh Zernuci tarafından telif edilmiştir; İstanbulda birçok defalar basılmıştır, şerhleri de vardır. "Eyyuha 'l-veled", İmam Gazalî'nin küçük bir eseridir; bu da birçok defalar İstanbulda basılmıştır, şerhleri de vardır.

Bu(n) naql eyledüm Ta'lim-ü müta'allimden ve Çazalî'nün rişâletin-
den bilimmişdür ey oğul rişâletyle ve dağî nazım bir rişâleden (1)

اعلم يا ولدي ياغي البد عن هذه الاشياء

Bil ey 'oğlum lāyik budur ki nēsnelerden yıraq olmak (2)

نوم الصبحه (3)

Şabah 'uyumak (4)

والاكل جنباً

Ve cūnüb yemek (5)

والاكل متكياً

Ve dayānmış yemek (6)

وداءالددين باسائهما

Ve babaları çağırmaq adlarıla (7)

وغسل اليدين بالطين والتراب (8)

Ve el yumak balçik ve tobrañile (8)

وكس البيت بالنديل

Ve ev süpürmek destmalle (9)

وخياطة الثوب على بدنه

Ve esbab dıkmek gövdesi 'üzerine (10)

ومسح الوجه بالثوب

Ve yüz sılmek gömlekle (11)

واسراع الخروج من المسجد

Ve tiz çıkmak meşcidden (12)

(1) Ö. N. Bunu naql eyledüm Ta'limü müta'allimden ve Çazalî rişâ-
lesinden ki bilimmişdür rişale-i eyyuha el-veled 'ile ve dağî manzüm
rişâleden. (2) Ö. N. Bilgi ey 'oğul 'irak 'olmak gerek bu nēsnelerden.
(3) Ö. N. نوم الصبح (4) Ö. N. Şabah 'uyumak. (5) Ö. N. Ve cenābetle
yemek. (6) Ö. N. Ve tayanıb yemek. (7) Ö. N. Ve valideyni adlarıla
çağırmaq. (8) Bu ibare öbür nüshada ikiye bölünmüş ve غسل اليدين بالطين
و غسل اليدين بالطين Türkçeleri ise ve ellerin çamur 'ile
'ile ev süpürmek. (10) Ö. N. Ve gövdesinde esbabın dıkmek. (11) Ö. N.
Ve gönleğile yüzün sılmek. (12) Ö. N. Ve meşcidden 'acele 'ile çıkmak.

وشراءالكثيرات من الغمرا

Ve ekmek paraları şatun almak fuḳarādan (1)

واطفنا النقيه بالنس

Ve fetili söndürmek nefesle (2)

ولف الصلابة في القمود (3)

Ve şarik şarmak 'turmakda (4)

ولبس السراويل في الوقوف (5)

Ve don geymek durmakda (6)

كل ذلك يورث الفقر

Heb bullar fakrı mürîşdür (7)

وحسن الخط من مفاتيح الرزق

Ve güzel ezber yazarlemek (8) rizk anağtarındur (9)

واما (10) كثرة الضحك تميمت القلب

Ve amma çok gülmek tahkikā yürek 'öldürür (11)

(12) واكرم الاستاذ ذا الاسناد وخيراً بالكل شادى (13)

Ve hocā ikrām eyle irşād ve şāhibi (14) babanın yegreki 'ilim öğ-
retendür.

(1) Ö. N. Ve fuḳarādan etmek 'ufağın şatun almak. (2) Buradaki
fitil sözünü فتيل şeklinde düzelttik. Öbür nüshada: ve nefesle fitil
söndirmek. (3) Öbür nüshada وأعداً yerine في القمود denilmiştir. (4) Ö. N.
واطفنا 'oturken döl bendini şarmak. (5) Öbür nüshada toñın geymek. (7) Ö. N. Heb bunlar
denilmiştir. (6) Ö. N. Ve turuken ezber yazarlamak parçası yanlış olacaktır;
fakr getirür. (8) Bu ibaredeki ezber yazarlamak parçası yanlış olacaktır;
netekim öbür nüshada "ve eyü," denilmiştir. (9) Ö. N. Ve eyü yazı rizk
anağtarlarındandır. (10) Öbür nüshada اما kelimesi ve Türkçe karşılığı
yoktur. (11) Ö. N. Çok gülmek yüreki 'öldürür. (12) Buradan sonraki
cümleler ve Türkçe karşılıkları, وكن مجتهدا ile başlayan parçaya kadar öbür
nüshada yoktur. (13) Buradaki بالكل شادى ibaresi eksiktir, Türkçesine
bakılırsa ibare şöyle olmalıdır: خيرا لابي معلم الامر (14) Bu Türkçe ibare bozuk-
tur; doğrusu: irşād şāhibi hocaya ikrām eyle.

BASILMIŞ OLANLAR

- 1 — Türk Zaferine Armağan — Hilâfet, Saltanat ve Cumhuriyet hakkında — 1923
- 2 — Maraş Tarihi ve Coğrafyası
- 3 — Bektaşilik ve Edebiyatı
- 4 — Türk Büyükleri veya Türk Adları (2. basılış)
- 5 — Türk Dili Kurulları
- 6 — Suna ile Çoban Hikâyesi
(1938 yılında Matbuat U. Müdürlüğünün açtığı müsabakada birinciliği kazanmıştır)
- 7 — Baş Belâları (Üç derelik piyes)
- 8 — Cönk-Birinci Defter (Manzum küçük hikâyeler)
- 9 — Öğüt
- 10 — Türkçemizde Men-Man (T. D. K. yayını)
- 11 — Sakarya Destanı
- 12 — Onuncu Yıl Destanı
- 13 — Türk Dilinde Ekler ve Kökler üzerine bir Deneme (T. D. K. yayını)
- 14 — Divanü-Lûgât-İt-Türk — çevirme, tıpkıbasım ve dizin (T. D. K. yayını)
- 15 — Ettuhfet-üz-Zekiyye fil-Lûgât-İt-Türkiyye — çevirme, tıpkıbasım ve dizin (T. D. K. yayını)
- 16 — Tanrı Kitabından Namaz Türeleri-1944
- 17 — Türkçede Kelime Yapma Yolları (T. D. K. yayını)
- 18 — Müeyessiret-ül-Ulum-çevriyazılı metin, dizin ve tıkkıbasım (T. D. K. yayını)
- 19 — Eş-Şüzûr-üz-Zehebiyye çevirmesi (T. D. K. yayını)

BASILACAK OLANLAR

- 20 — Abuşka Sözlüğü
- 21 — Türk Dilinde Ana Kelimeler

والاكتنا بالواحد تزداد خير فنل من بصيرتم خير (1)

Ve bir boca yęter bayr artar saña yol yok 'olur kimim dönęer

وسل و ذاكر انا و ذاها و خذ و قل وكن لذلك كتابا

Ve şor ve mûzakere eyle gelici ve gidiciye ve al ve de ve 'ol ve ana yazıcı

فخذ وكن مجتهداً اعمار او ارض بالجهل و عش حماراً

Al ve 'ol 'ömürler müctehidi ya yçhsa kâyil 'ol echelle ve eşek 'ol (2)

ايها الولد النصيحة هينة والصم قبولها (3)
Ey 'oğul güç kâbulidür

ايها الولد لا تكن من الاعمال الحسة مثلاً (3)
Ey 'oğul eyü a'amâldan müflis 'olma

ايها الولد ساني بعد هذا اليوم الذي الصم الشكل عليك بلسان القلب حتى يورك نجاها
Ey 'oğul şor baña günden şonra nesne ki 'üzeriñe güç 'ola yürek
dilele tâ saña 'aca'yib gösterem (4)

ايها الولد اعلم ان الجاهلين مرضى واللاء اطباء لهم
Ey 'oğul bil câhiller ... lerdür (5) 'âlimleri tabîbler dür (6)

اسمع مني هذه النصيحة و اقبلها (7)
Benden işit bu nâşihatı ve kâbul eyle.

(1) Buradaki karşılığı da bozuktur: saña yol yok, 'olur kimim dönęer. Düşünüle. (2) Ö. N. Ve dâ'yimâ çalış yahüd çeñle kâ'yil 'ol ve yaşa eşek. (3) Bu iki ibare ve Türkçe karşılıkları öbür nüshada yoktur. (4) Bu Türkçe ibare Misir nüshasında Arapçanın tam karşılığı değildir; doğrusu öbür nüshadaki gibi olmaktadır: Ey 'oğul baña şor bu günden şonra güç nesneyi ve saña müşköl 'olanı yürek dilele tâ saña göstereyim 'aca'yiblerini. (5) Burada lerdür'den önce başta kelimesi konulmalıdır. (6) Ö. N. Ey 'oğul bilgîl câhiller baştalardır ve 'ulemâ anlara tabîblerdür. (7) Burada nüşhasında parçası ve Türkçe karşılığı Misir nüshasında yoktur, yalnız öbür nüshada vardır; biz buraya kattık.